

PLÁN ČINNOSTI NA ROK 2015

Úvod – str. 3

Část A: Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost – str. 7

Část B: Ekonomika, provoz a digitalizace – str. 72

Část C: Kancelář Ústavu / Mezinárodní spolupráce – str. 76

Úvod

Ústav pro studium totalitních režimů vstupuje již do osmého roku své existence. Každý z těchto roků byl nepochybně v něčem specifický. Nicméně následující období vnímám z hlediska dalšího působení Ústavu jako velmi zásadní, a to hned z několika důvodů. V předkládaném plánu činnosti na rok 2015 se odrážejí činnosti plynoucí jednak z naplňování úkolů, které Ústavu vyplývají ze zřizovacího zákona (zákon č. 181/2007 Sb.), jednak ale také z cílů a představ, s nimiž jsem vstupoval do výběrového řízení na ředitele této instituce, v němž jsem na jaře letošního roku uspěl. Současně si však plně uvědomuji, že záměry na papíře znamenají málo; mnohem důležitější – a také obtížnější – bude převést je do reálného života.

Pro jejich naplnění jsou zcela klíčová následující opatření: zavedení Řádu projektového řízení Ústavu pro studium totalitních režimů a nového Organizačního řádu. První z těchto norem byla Radou ÚSTR přijata letos na podzim, schválení druhé očekáváme v den projednávání tohoto plánu činnosti.

Ke stěžejním důvodům, proč jsme se s kolegy rozhodli zavést Řád projektového řízení, který pokládám z hlediska dalšího odborného rozvoje a směřování Ústavu za naprosto nezbytný organizační prvek, patří zejména:

- a. Vytvořit transparentní prostředí z hlediska řízení jednotlivých výzkumných, dokumentačních a vzdělávacích činností Ústavu pro studium totalitních režimů (dále jen „ÚSTR“ či „Ústav“).
- b. Vytvořit transparentní systém hodnocení zaměstnanců.
- c. Vytvořit otevřené a přehledné prostředí pro zapojování nových externích projektů a partnerů.
- d. Vytvořit přehledný systém umožňující externí financování odborných aktivit ÚSTR.

Nové projekty, které jsou zařazeny do předkládaného plánu činnosti, se již řídí principy obsaženými ve zmiňovaném Řádu. K důležitým úkolům pro rok 2015 tedy bude náležet zajištění co nejlepší aplikace tohoto systémového opatření v rámci řízení odborných aktivit Ústavu (výzkumných a vzdělávacích projektů). Tento krok rovněž koresponduje

s doporučeními předchozí Vědecké rady, směřujícími k zefektivnění projektové agendy. Vedení Ústavu pak chce ve spolupráci s Vědeckou radou a Radou Ústavu vést v prvních měsících roku 2015 aktivní diskusi nad dalším významným dokumentem, a to Konceptí dlouhodobého odborného rozvoje. Bude sice vycházet z cílů, s nimiž jsem se ucházel o místo ředitele Ústavu, půjde ale o mnohem propracovanější materiál strategického rázu, který by měl dát Ústavu jasnou vizi v kontextu jak odborného, tak společenského zakotvení – tedy perspektivu jeho dlouhodobého směřování.

Avšak v tuto chvíli nejzásadnější dopad do stávající podoby Ústavu přinese nový Organizační řád, který by měl začít platit od 1. dubna 2015. Jaké jsou jeho hlavní záměry a co bude znamenat? Snahou vedení je vytvořit z Ústavu instituci, která bude přehlednější a hospodárnější, se zeštíhlenou řídicí strukturou. Proto by měl nově mít jen jednoho náměstka (dnes má dva), tři ředitele odborů (dnes má čtyři) a jednoho ředitele kanceláře (to zůstává beze změny). Nově už nebude existovat skupina jako samostatná organizační jednotka; dosavadní skupiny (za poslední roky poněkud nesystémově zařazované do organizační struktury), budou buď začleněny do existujících standardních oddělení, nebo povýšeny na oddělení samostatná.

Současný odbor zkoumání totalitních režimů se promění s ohledem na projektové řízení, které už zavádíme. Mimo jiné to znamená jasněji vymezit kompetence jednotlivých oddělení (dnes například existuje skupina vzdělávání v OZTR a zároveň oddělení výstav a vzdělávání v odboru edičním, což způsobuje kompetenční problémy) a také zjednodušit jejich názvy. Proto ponese tento odbor nově název „odbor výzkumu a vzdělávání“, což také vyjadřuje, že důležitost výzkumu i vzdělávání má být v Ústavu postavena na roveň.

S ohledem na prioritní agendu spojenou se zákonem 262/2011 Sb. vznikne z dosavadní skupiny samostatné oddělení agendy zákona o třetím odboji. V této souvislosti je třeba poznamenat, že v rámci vyjednaného rozpočtu na rok 2015 se počítá i s personálním posílením této agendy na úrovni Archivu bezpečnostních složek, který primárně zpracovává stanoviska pro Ministerstvo obrany. Vzhledem k tomu, že žadatelé jsou velmi často lidé pokročilého věku, doufám, že tento krok napomůže významně zrychlit vyřizování jejich žádostí.

Zásadních změn, které se projeví v činnosti Ústavu v příštím roce, je ovšem více. Dosavadní odbor informatiky a digitalizace a odbor ekonomický a provozní budou sloučeny do jednoho

odboru ekonomiky a digitalizace. Digitalizace bude fungovat jak v Ústavu, tak v Archivu. Archiv, který odpovídá za archiválie a za jejich předkládání badatelům a institucím, bude nadále odpovídat i za jejich digitalizaci, což je logické. V Archivu tudíž vznikne nové digitalizační pracoviště. S tím také koresponduje nastavení rozpočtu pro rok 2015. Stávající oddělení digitalizace v Ústavu se zmenší a bude nadále digitalizovat převzaté dokumenty, jak mu ukládá zákon č. 181/2007 Sb. Odpadnou komplikované a mnohdy absurdní dohady mezi Ústavem a Archivem o tom, kdo o čem rozhoduje, kdo to kontroluje, kdo za co odpovídá a komu co patří. Agendu rozvoje evidencí bude nově zajišťovat Archiv bezpečnostních složek, a to způsobem standardním pro všechny archivy. V Ústavu oddělení rozvoje evidencí zanikne. Administrativní agendy všech sekretariátů Ústavu budou podléhat kanceláři Ústavu, aby byly sjednoceny standardy zacházení se spisovou službou a s oběhem dokumentů vůbec.

Bolestivou stránkou avizovaných změn bude reorganizace, která se zásadně dotkne stávajícího odboru informatiky a digitalizace. Původní záměr – převést zaměstnance OID do Archivu formou delimitace, tj. formou, která by garantovala zachování pracovní smlouvy –, vyvolal vášnivé debaty o své zákonnosti či nezákonnosti. Z právního hlediska se proto jednoznačně jeví jako nejčistší řešení právě reorganizace, která se přímo dotkne 22 zaměstnanců. Ti nejpozději ke dni 31. 3. 2015 skončí pracovní poměr v Ústavu. Rozhodně však každý odcházející zaměstnanec obdrží odstupné podle kolektivní smlouvy. Zhruba jedna třetina z těch, kteří z Ústavu takto odejdou, však bude působit v rámci nového digitalizačního pracoviště v ABS.

Změny v podobě reorganizace a nového Organizačního řádu umožní zřetelnější profilování Ústavu jako vědecko-výzkumné a vzdělávací instituce (včetně digitalizace dokumentů sloužících k výzkumu novodobých dějin) a Archivu jako místa, které se soustředí na zpřístupňování archiválií z provenience bezpečnostních složek komunistického režimu, a to v nejrůznějších formách (včetně digitálních kopií). Noví zaměstnanci pak budou přijímáni v souladu s těmito cíli a podle jasně stanovených kvalifikačních kritérií.

Ze všech výše uvedených důvodů bude rok 2015 patřit v historii Ústavu bezpochyby k těm nejzásadnějším a nejnáročnějším. Pevně věřím, že výše uvedená opatření se projeví z dlouhodobého hlediska ve zkvalitnění činnosti Ústavu a že Ústav bude přinášet zajímavé příspěvky a podněty do diskuse o letech nacistické okupace a komunistického režimu.

O konkrétních projektech a výstupech, které projednala také Vědecká rada a které budou součástí náplně aktivit Ústavu v roce 2015, pojednávají jednotlivé části předkládaného plánu činnosti (včetně zahraniční spolupráce a ekonomických ukazatelů). Pro přehlednost je rozdělen do tří hlavních částí, které tvoří stěžejní úseky fungování Ústavu (jednotlivé oddíly zpracovali odpovědní vedoucí pracovníci):

- A. Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost;
- B. Ekonomika, provoz a digitalizace;
- C. Kancelář Ústavu a mezinárodní spolupráce.

Část A: Výzkumná, badatelská, vzdělávací a ediční činnost

- 1. BADATELSKÉ, DOKUMENTAČNÍ A VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY – str. 8**
- 2. EDIČNÍ A VÝSTAVNÍ ČINNOST, KOMUNIKAČNÍ PLATFORMY – str. 58**
 - 2.1 PUBLIKAČNÍ ČINNOST – str. 59**
 - 2.2 VÝSTAVNÍ ČINNOST – str. 60**
 - 2.3 KONFERENCE A SEMINÁŘE – str. 65**
- 3. ZÁKON O ÚČASTNÍCÍCH ODBOJE A ODPORU PROTI KOMUNISMU – str. 71**

1. BADATELSKÉ, DOKUMENTAČNÍ A VZDĚLÁVACÍ PROJEKTY

Garantem historického výzkumu Ústavu pro studium totalitních režimů je Odbor zkoumání totalitních režimů, který podle zákona č. 181/2007 Sb. zajišťuje bádání, dokumentaci a nestranné hodnocení doby nesvobody (30. září 1938 – 4. května 1945) a období komunistické totalitní moci (25. února 1948 – 29. prosince 1989) a doby předcházející, v níž probíhaly děje týkající se příprav k totalitnímu uchopení moci KSČ; dále analyzuje antidemokratické a zločinné činnosti orgánů státu, zejména jeho bezpečnostních složek, Komunistické strany Československa a organizací založených na její ideologii.

Odbor zkoumání koordinuje svou činnost s dalšími pracovišti Ústavu, zejména s Odborem edičním, využívá služeb Odboru informatiky a digitalizace Ústavu, spolupracuje s Archivem bezpečnostních složek a externími spolupracovníky při realizaci badatelských, dokumentačních a vzdělávacích projektů.

K 1. dubnu 2015 dojde v rámci Odboru zkoumání k plánované organizační změně. Odbor se přejmenuje na Odbor výzkumu a vzdělávání. Dosavadní struktura oddělení a skupin bude nahrazena strukturou čtyř oddělení: Oddělení výzkumu 1938 – 1945, Oddělení výzkumu 1945 – 1989, Oddělení vzdělávání a Oddělení agendy zákona o třetím odboji. Cílem je zpřehlednit činnost odboru a posílit oblast vzdělávání. Na vedoucí místa všech tří oddělení proběhnou v roce 2015 výběrová řízení. Proběhne také výběrové řízení na ředitele odboru.

Tato organizační změna je úzce napojena na další významnou změnu. Od 1. ledna 2015 začne platit systém projektového řízení, které se vztahuje na veškerou badatelskou a vzdělávací činnost ÚSTR. Cílem je zpřehlednit tyto činnosti a nastavit transparentní systém řízení a hodnocení pracovníků. Jednotlivé projekty budou přiřazeny do tří nově plánovaných oddělení. V mezidobí do začátku platnosti nového Organizačního řádu budou projekty přiřazeny do stávajících oddělení. Nové projekty i projekty stávající budou od 1. ledna 2015 fungovat už podle nových, se zaměstnanci intenzivně projednávaných pravidel.

Klíčovou změnu pro řízení odborné činnosti však v roce 2015 přinese Koncepce dlouhodobého odborného rozvoje Ústavu pro studium totalitních režimů. Cílem Koncepce je stanovit základní vymezení poslání odborné činnosti ÚSTR a z toho plynoucí principy pro určování badatelských priorit. Koncepce určí tyto priority nejméně na pět let dopředu a budou

od ní odvozována rozhodování o nových projektech. Dokument vznikne v první polovině roku 2015 na půdě Vědecké rady, v diskusi se zaměstnanci, Radou a posléze také veřejností.

Vědecký seminář

V roce 2014 začal pod vedením Muriel Blaive, Ph.D. fungovat Vědecký seminář. Koná se dvakrát až třikrát do měsíce ve čtvrtek od 10:00 do 12:00. Cílem je, aby se na něm pěstovala otevřená a kritická diskuse o vlastní odborné práci mezi jednotlivými badateli. Důležitou funkcí semináře také je, že na něj chodí prezentovat svou práci také externí odborníci. Seminář není zařazen do systému hodnocení, jeho význam je dlouhodobý a spočívá v pěstování kultury dialogu a otevřenosti celého ÚSTR.

I. Období 1938-1945

Název projektu Čechoslováci v Gulagu		
Vedoucí projektu: Adam Hradilek	Další členové projektového týmu: Jan Dvořák, Štěpán Černoušek; odborná spolupráce s externisty: Mečislav Borák, Zdeněk Vališ, Lukáš Babka	Doba realizace: 2014–2016
Popis projektu Hlavním cílem projektu je zpracování tématu represí čs. občanů v SSSR na základě rozhovorů s pamětníky, domácích archivů, dokumentů z ukrajinských a ruských archivů NKVD/KGB a českých archivů. Projekt navazuje a doplňuje téma zpracovávané v rámci projektu Paměť a dějiny totalitních režimů ÚSTR, během něhož bylo zaznamenáno přes 40 rozhovorů s přímými pamětníky s osobní zkušeností s pobytem v táborech Gulagu, a další desítky rozhovorů s příbuznými perzekvovaných osob. Zároveň se podařilo shromáždit okolo 150 osobních výpovědí pamětníků Gulagu z českých i zahraničních archivů. Výpovědi pamětníků tvoří základ dosavadního výzkumu – snahu zmapovat jednotlivé osudy obětí represí, od které se bude odvíjet komplexnější rozbor charakteru a rozsahu represí. Řešitelé projektu vedou výzkum v zahraničních archivech, v nichž jsou uloženy materiály NKVD na perzekuované československé občany (ukrajinské státní archivy, archivy ukrajinské Bezpečnostní služby SBU, gruzínský archiv Ministerstva vnitra, ruské státní archivy). V roce 2012 uskutečnili řešitelé navrhovaného projektu v ukrajinských archivech objev archivních fondů obsahujících tisíce spisů na čs. občany perzekuované v SSSR v letech 1939 – 1945 a zahájili jeho systematický výzkum (v Užhorodě fond zpracovává místní spolupracovník A. Onisko). Jedním z cílů projektu je tedy výzkum prohloubit, získané materiály zpracovat formou odborných textů a zpřístupnit je veřejnosti i dalším badatelům (spolupráce s předními čs. historiky zaměřenými na téma represí v SSSR – M. Borákem a Z. Vališem).		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění Vzhledem k politickým změnám na Ukrajině byl důraz projektu zaměřen na spolupráci s ukrajinskými archivy, získání relevantních dokumentů NKVD/KGB z ukrajinských archivů a jejich zpracování do podoby odborných studií, monografií, edic dokumentů, databází a odborně-popularizačních výstupů (výstavy, semináře).		

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 bude probíhat výzkum v ukrajinských archivech DAZO, DALO, SBU a rozhovory s pamětníky. Na tomto základě dojde k uskutečnění tří besed v KnVH na téma *7 let v Gulagu – osudy pražského advokáta F. Poláka, Smert' špionam! Únosy čs. občanů do SSSR v r. 1945 a Česká operace a její následky* (na základě dokumentů NKVD Ukrajiny 1937 - 1941). Ve spolupráci s Českými centry vznikne výstava Represe Čechoslováků v SSSR. Probíhat bude i příprava podkladů pro dokumentární cyklus ČT *Čechoslováci v Gulagu*. V rámci výzkumu bude dokončována edice dokumentů *Velitelství osvobozeného území* a monografie *Židé v Gulagu – osudy čs. Židů v období druhé světové války*. Připravovány budou i dílčí studie do ústavních periodik.

<p>Název projektu</p> <p>Dokumentace popravených bývalých československých státních občanů ve věznici v Berlíně - Plötzensee</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Pavel Zeman</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p> <p>Markéta Fousková, Jan Dobeš</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2013–2015</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Cílem projektu je vytvořit reprezentativní přehled bývalých československých státních občanů popravených v letech druhé světové války v Berlíně – Plötzensee v podobě databáze určené ke zveřejnění na internetových stránkách ÚSTR.</p>		
<p>Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy</p> <p>V roce 2015 bude probíhat shromažďování základních údajů o popravených ve věznici v Berlíně – Plötzensee na základě dochovaných domácích a zahraničních archivních podkladů (především ABS, archivní fondy: relační kartotéka Ministerstva vnitra, tzv. dvoumilionka, Německé soudy v protektorátu (f. 134), Německé soudy v Říši (f. 141); Gedenkstätte Plötzensee Berlín, případně Bundesarchiv Koblenz) a zanášení získaných údajů do databáze popravených. Závěrem roku dojde ke kompletaci seznamu popravených a vytvoření databáze se základními biografickými údaji.</p>		

<p>Název projektu</p> <p>Obrana národa. Edice dokumentů</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Stanislav Kokoška</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2015–2016</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Jeden ze závažných problémů, se kterým se potýká zpracování českých a československých dějin v letech 2. světové války, představuje skutečnost, že pouze malá část pramenů byla publikována tiskem pro potřeby historického výzkumu. Základním cílem projektu je příprava edice dokumentů k dějinám ilegální organizace Obrana národa, která bude pokrývat období od zřízení protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939 do jara 1942, kdy gestapo završilo likvidaci této významné skupiny vojenského odboje.</p> <p>Výzkum se soustředí především na následující tematické okruhy:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Vytváření struktury ilegální podzemní armády a plány její činnosti. 2. Spolupráce vedení Obrany národa s čs. exilovým ústředím v Paříži a Londýně. 3. Politické představy hlavních činitelů vojenského odboje. 4. Spolupráce Obrany národa s dalšími ilegálními odbojovými organizacemi. 5. Postupná likvidace struktur vojenského odboje gestapem. <p>Řešení projektu se bude opírat o rozsáhlý archivní výzkum. Výsledkem projektu bude rukopis edice cca 150 nejdůležitějších dokumentů vztahujících se k uvedenému tématu. Dokumenty budou připraveny k publikaci v jazyce originálu a doplněny registry a příslušným vědeckým aparátem včetně komentovaného osobního rejstříku. Některé údaje z dokumentů budou zpracovány formou přehledů, resp. tabulek a zařazeny do příloh. Součástí edice bude archeografický a historický úvod, který shrne dějiny odbojové organizace Obrana národa a zařadí je do širšího historického kontextu.</p>		
<p>Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy</p> <p>Vzhledem k tomu, že v roce 2015 proběhne první rok práce na tomto projektu, hlavní část bádání se bude soustředit na studium archivních pomůcek, další literatury a především na archivní výzkum, a to zejména ve fondech Vojenského ústředního archivu, Archivu bezpečnostních složek, Národního archivu a Spolkového archivu v Berlíně.</p>		

Název projektu		
Odboj a perzekuce křesťanů v období nacismu a komunismu (1938–1989)		
Vedoucí projektu:	Další členové projektového týmu:	Doba realizace:
Markéta Doležalová	Stanislava Vodičková, Martin Jindra	2009–2018
Popis projektu		
<p>V roce 2009 byl zahájen jeden z dílčích projektů, který je součástí mapování odboje a perzekuce českých občanů za druhé světové války a následně v období komunismu. Projekt je zaměřen na postupnou dokumentaci duchovních z řad křesťanských církví, především pak na duchovní katolické církve, Českobratrské církve evangelické, Jednoty bratrské, Jednoty českobratrské, Církve československé (husitské) a Pravoslavné církve.</p> <p>Samotný projekt se dělí na dvě samostatné části – období nacismu a komunismu – které na sebe navazují a jejichž výsledky budeme v závěru projektu komparovat.</p> <p>V první části chceme zvláštní pozornost věnovat nezpracovanému tématu českých duchovních (včetně českých Němců) uvězněných, popravených a zavražděných v koncentračních táborech i těm, kteří se z těchto vězeňských zařízení vrátili. Budeme mapovat jednotlivá místa, vězeňská zařízení a popraviště, kterými prošli. Po rozpracování rozsudků můžeme také sledovat jejich motivy a prostředky odporu i proměny v tvrdosti udílených trestů během nacistické vlády. Součástí projektu bude vytvoření přehledu o zapojení duchovních do různých forem národního odboje: exilové vlády, zahraniční armády, rozvědčné služby apod.</p> <p>Druhá část projektu plynule navazuje na předchozí, neboť účastníci křesťanského odboje a perzekvování v období protektorátu Čechy a Morava se ve své většině stali i nepřáteli hegemonistického režimu levicového typu a opět končili ve věznicích. Záměrem celého projektu je nejen zaznamenat osudy těchto lidí a církví v době totalitních režimů, ale také vnést do povědomí společnosti méně známá témata, jako je např. zápas křesťanů proti germanizaci a pokřivení českých dějin v době nacismu, způsoby obrany proti ideologickému působení při výchově dětí a mládeže v letech komunistického režimu či soustavnost pronásledování katolické církve během celého období komunistické vlády v Československu.</p> <p>Výsledky našeho výzkumu budou průběžně prezentovány na webových stránkách Ústavu pro studium totalitních režimů, dále v podobě článků a studií v časopise <i>Paměť a dějiny</i>, ve sborníku <i>Securitas Imperii</i> a formou výstav. Naším záměrem je zakončit tento dlouhodobý projekt monografií s životopisnými medailony jednotlivých duchovních křesťanských církví, kteří prošli koncentračním táborem Dachau.</p>		

**Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu
a jejich zdůvodnění**

Při evaluaci v r. 2013 bylo rozhodnuto, že projekt bude rozdělen na dvě části: období nacismu s ukončením projektu v r. 2015 a období komunismu s ukončením v roce 2018.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 se uskuteční mezinárodní konference *Velehrad vás volá*. Nadále bude probíhat spolupráce se studenty teologických fakult na přípravě a editaci biogramů duchovních. Zároveň proběhnou ediční práce na kolektivní monografii z konference v Teplé k 100. výročí narození opata J. H. Tyla. Plánovaným výstupem je i odevzdání rukopisu *Čeští duchovní v koncentračním táboře Dachau*.

Název projektu		
Od eutanazie k vyhlazování židů		
Vedoucí projektu: Pavel Zeman	Další členové projektového týmu (externisté): Michal Šimůnek, Jitka Balcarová	Doba realizace: 2013–2016
Popis projektu		
<p>Cílem projektu je na příkladu vybraných skupin pachatelů německé národnosti pocházejících z jižních a severních Čech (regiony Český Krumlov a Teplice, Ústí nad Labem) ukázat vývoj genocidních programů třetí říše. Na příkladu naverbování dvou skupin českých Němců do programu tzv. organizované nacistické „eutanazie“ (1940-1941) chce projekt rámcově ukázat byrokratické fungování berlínské centrály pro eutanazii, zapojení konkrétních osob do chodu jednotlivých vybraných vyhlazovacích středisek eutanazie v Německu a Rakousku (Sonnenstein, Hadamar, Hartheim) i jejich „úřední činnost“ pro centrálu eutanazie v Berlíně. Podchycena také bude v základní rovině tzv. „akce 14f13“ s primárním přihlédnutím k osudu českých vězňů nacistických koncentračních táborů (zabíjení vybraných vězňů nacistických koncentračních táborů ve vybraných vyhlazovacích centrech „eutanazie“, 1941-1944). Ve druhé fázi je projekt zaměřen na převedení personálu „eutanazie“ a jeho „organizačně-technického zázemí“ (včetně vražedné technologie v podobě usmrcování obětí kyslíčným uhelnatým v hermeticky uzavřeném prostoru) do okupovaného Polska na přelomu roku 1941–1942 v rámci Akce Reinhard a jeho zapojení do masového vyhlazování židovského obyvatelstva v letech 1942-1943 ve vyhlazovacích táborech této akce v Belzecu, Sobiboru a Treblince. V závěrečné části projektu bude věnována pozornost osudu těchto pachatelů v letech 1943-1945 v severní Itálii, kam byly přesunuti za účelem pronásledování italských židů a k boji proti italským a jugoslávským partyzánům, i jejich osudům poválečným. Zde bude věnována pozornost jejich odsouzení v rámci soudních procesů s dozorcí z vyhlazovacích táborů v okupovaném Polsku v Sobiboru a v Treblince v bývalé SRN v letech 1965-1966. Nedílnou součástí projektu je rámcové zpracování plánování a realizace programu nacistické „eutanazie“ na území bývalé říšské župy Sudety a Protektorátu Čechy a Morava a rámcové podchycení počtu jejich obětí. Výstupem projektu má být odborná monografie.</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy		
V roce 2015 budou připraveny odborné studie do ústavních i mimoústavních periodik. Dále		

bude probíhat shromažďování údajů k rámcovému podchycení počtu obětí programu nacistické eutanazie z území bývalé Říšské župy Sudety a protektorátu Čechy a Morava 1940-1945 a zpracovávání domácích a zahraničních archivních dokumentů k projektu. Předpokládá se vystoupení na některé odborné konferenci nebo semináři v průběhu roku 2015. Ze zahraničních akcí je zamýšleno vystoupení na některém ze seminářů německého Arbeitskreis zur Erforschung der nationalsozialistischen „Euthanasie“ und Zwangssterilisation.

<p>Název projektu</p> <p>Protižidovská opatření na území protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939–1942)</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Jan Machala</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2011–2015</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Cílem projektu je zdokumentování úředních diskriminačních opatření, jimž bylo v počátečním období okupace podrobeno obyvatelstvo židovského původu na území protektorátu. Projekt se zaměřuje na aplikaci těchto opatření ve vybraných lokalitách s významnou židovskou komunitou. Jedná se zejména o každodenní úřední šikanu, jako jsou zákazy vykonávání určitých činností, zákazy navštěvování určitých veřejných míst, jakož i nutnost podrobení se dalším omezením a předpisům (např. nošení hvězdy). Nedílnou součástí výzkumu je i přenášení těchto diskriminačních nařízení, vydávaných v nejvyšších patrech protektorátní správy (Úřad říš. protektora, protektorátní vláda), na podřízené složky (zemské a okresní úřady) a jejich aplikace v konkrétním prostředí s významnou židovskou komunitou. Cílem bude mimo jiné postihnout, jakým způsobem jednotlivé zemské, okresní a obecní správy tato nařízení přizpůsobovaly místním podmínkám, zda se například znění jednotlivých opatření „směrem dolů“ zmírňovala, nebo naopak zostřovala; a to ve vybraných vhodných lokalitách.</p> <p>Tematicky se projekt zaměřuje především na tyto základní okruhy:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyloučení Židů z veřejného života a z výkonu některých povolání • Omezování Židů v běžném životě (tzv. ghetto beze zdí) • Omezení v opatřování životních potřeb • Povinné označení Židů <p>Časové vymezení projektu je dáno vznikem protektorátu Čechy a Morava (s předpokládaným přesahem do období tzv. Druhé republiky). Konec zkoumaného období je určen zahájením deportací protektorátního židovského obyvatelstva, čímž nastala nová a kvalitativně odlišná fáze tzv. konečného řešení židovské otázky.</p>		
<p>Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění</p> <p>Finálním výstupem projektu je odborná studie a edice vybraných dokumentů. Edici se dosud nepodařilo zrealizovat zejména pro nepředpokládané obtíže při studiu dokumentů v Archivu Židovského muzea v Praze a dokumentů Moravského zemského archivu, což zdrželo poněkud výzkum, vynutilo si posunutí zpracování a tím i odevzdání edice.</p>		

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 dojde k dokončení archivního výzkumu a hlavní pozornost se bude soustředit na přípravu závěrečného výstupu projektu – edice dokumentů. Kromě toho se uskuteční i přednášky na FF UP a vzniknou dílčí výstupy z projektu formou studií a příspěvku na konferenci.

Název projektu		
Představitelé nacistického represivního aparátu protektorátu Čechy a Morava		
Vedoucí projektu: Pavel Kreisinger	Další členové projektového týmu: Vladimír Černý, Lenka Geidt (Štefllová) Jiří Plachý, Václav Adamec, Jaroslav Nečas, Jiří Padevět	Doba realizace: 2011–2015
Popis projektu		
<p>Zpracovat přehled a charakteristiky vedoucích představitelů nacistického okupačního aparátu v protektorátu Čechy a Morava. Zejména se bude jednat o příslušníky tajné stání policie (gestapo), částečně též o příslušníky bezpečnostní služby (SD) a zpravodajské služby wehrmachtu (tzv. Abwehr). Cílem bude pokus o zařazení jejich působení do dobového kontextu zejména v souvislosti s potíráním domácí rezistence. Součástí projektu bude rovněž reflexe jejich osudů po skončení druhé světové války a případné využití komunistickými bezpečnostními složkami.</p> <p>Výsledky tohoto badatelského projektu budou průběžně prezentovány v podobě odborných článků, studií a komentovaných dokumentů a to jak ústavních časopisech (revue Paměť a dějiny, sborník Securitas Imperii), tak zejména v českých recenzovaných neimpaktovaných časopisech. Dílčí výstupy budou zveřejňovány na webových stránkách Ústavu pro studium totalitních režimů. Dlouhodobým záměrem je zakončit tento badatelský projekt vydáním rozsáhlé edice dokumentů, kde bude činnost vybraných osobností vylíčena v širším kontextu.</p> <p>Výběrová edice dokumentů bude odevzdána do tisku v roce 2015 jako závěr badatelského projektu, a měla by být následně vydána jako samostatná monografie.</p>		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění		
<p>Edice dokumentů jako hlavní závěrečný výstup projektu (konec roku 2015); původní záměr tehdejšího vedení Ústavu z roku 2011, vydat obsáhlou edici již v roce 2012 se ukázal jako nerealistický.</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy		
<p>V roce 2015 budou probíhat především práce na hlavním výstupu projektu – edici dokumentů tak, aby k závěru roku byl odevzdán rukopis monografie (jejíž součástí bude edice dokumentů a biografický slovník) o min. rozsahu 1500 normostran.</p>		

<p>Název projektu</p> <p>Šlechta v konfrontaci s totalitními režimy (1938 – 1989)</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Dita Jelínková</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2011–2016</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Cílem projektu je výzkum postupné degradace postavení šlechty v české společnosti směřující až k likvidaci šlechty jakožto sociální skupiny komunistickým režimem.</p> <p>V rámci projektu se zaměřuji na:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) výzkum dějin šlechty ve 20. století: výzkum se soustřeďuje na všechny aspekty postojů, strategií a vzorců chování příslušníků šlechty ve vztahu k nacistické a komunistické moci. Je rozdělen formálně do čtyř dílčích oblastí, zachycujících jak odpor příslušníků šlechty vůči totalitě, příp. zapojení do odboje, tak i perzekuci na straně jedné a kooperaci či jakoukoliv formu participace na nacistickém, resp. komunistickém režimu na straně druhé. b) dokumentaci šlechtických archivů šlechty: šlechtické rodinné archivy nebyly dosud pro období 20. století v naprosté většině případů historiky vůbec vytěženy. Vedle publikování monografie se tedy konečným výstupem stane i zdokumentovaný soupis šlechtických rodinných archivů s kritickým komentářem o využitelnosti těchto fondů pro výzkum. c) transkripci šlechtických deníků a dalších ego-dokumentů: pro pochopení vnitřního života a motivací šlechticů jsou nesmírně důležité osobní dokumenty z pera šlechticů, ať už jde o korespondenci či deníky, uložené v českých archivech. Těmto pramenům nebyla dosud badateli věnována téměř žádná pozornost. V rámci projektu se proto intenzivně pracuje na transkripci německo-jazyčných ego-dokumentů, které skýtají značnou výpovědní hodnotu a jsou nesporným přínosem pro výzkum. <p>Hlavní výstup projektu bude představovat monografie, v níž na příkladu řady vybraných šlechtických osobností, reprezentujících různé formy adaptace a rozdílné postoje a strategie, budou sledovány obecné procesy sociální, ekonomické a politické transformace československé společnosti prizmatem této sociální skupiny. Cílem je dospět k obecnějším závěrům o postojích, strategiích a vzorcích chování šlechty v období 1938-1945, 1945-1948 a 1948-1989.</p>		

Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu

a jejich zdůvodnění

Termín odevzdání monografie, jakožto konečného výstupu projektu, bude prodloužen z důvodu dosud probíhající reinventarizace fondu Rodinný archiv Kinských Kostelec n. O., k němuž došlo bez předchozího upozornění, a který přerušil probíhající výzkum. Původním termínem odevzdání rukopisu měla být polovina roku 2015.

Z výše nastíněného důvodu byl v prosinci 2013 přerušen výzkum v archivním fondu Rodinný archiv Kinských Kostelec, jehož obsah je pro zpracování tématu dané monografie nezbytně nutný. Podle posledního sdělení vedení SOA Zámorsk bude fond přístupný nejdříve počátkem roku 2015. Výzkum bude tedy moci v rámci tohoto fondu pokračovat až po tomto datu. Zpracování fondu tak bude probíhat s určitostí po celý rok 2015. Odevzdání monografie do tisku se tímto protáhne do roku 2016.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 bude probíhat pokračující archivní výzkum a zpracovávání archivních fondů: rodinných archivů šlechty (transkripce ego-dokumentů) a archivů centrální provenience. Dále budou dokumentovány zpracované rodinné archivy šlechty. V rámci projektu budou zajišťovány i činnosti související s putovní výstavou *Ve znamení tří deklarací...Šlechta v letech nacistického ohrožení českého státu*. Intenzivně budou probíhat práce na textu studie a výsledné monografie.

Název projektu		
Ukrajinská povstalecká armáda		
Vedoucí projektu:	Další členové projektového týmu:	Doba realizace:
David Svoboda	Jaromír Kalus, Tomáš Řepa	2012-2016
Popis projektu		
<p>Projekt se zabývá ukrajinským protisovětským odbojem za II. světové války a války studené. Zabývá se dějinami ukrajinského integrálního nacionalismu, nacházejícími vyjádření v radikálních akcích jeho stoupců v letech 1939 až 1950. V rámci původního střednědobého záměru ÚSTR, majícího komparativně pokrýt antikomunistická ozbrojená hnutí ve střední a východní Evropě v závěrečném období druhé světové a rané fázi studené války, je mým dlouhodobým výzkumným záměrem analýza protikomunistické rezistence na ukrajinských etnických teritoriích, realizované Organizací ukrajinských nacionalistů (OUN) a její ozbrojenou složkou, Ukrajinskou povstaleckou armádou (UPA), v letech 1943 až 1950. Tato rezistence má svůj původ v letech druhé světové války, kdy se OUN vymezovala vůči vojenské přítomnosti dvou okupačních mocností na ukrajinských územích, Německa a Sovětského svazu. Okrajovou měrou se působnost tohoto hnutí dotkla i poválečného Československa, kdy zde docházelo k průniku ozbrojených jednotek UPA; podrobně popsána bude i tato kapitola čs. poválečných dějin.</p> <p>Ačkoli jsme v posledních letech v českém prostředí svědky snah o střízlivý a neideologický pohled na tuto po léta zkreslovanou problematiku (věhlasná akce B a kampaň proti tzv. banderovcům), chybí doposud přesné porozumění okolnostem, v jejichž kontextu se zmíněné „vpády“ příslušníků UPA na naše území odehrávaly. Tyto okolnosti, na něž chci klást ve výzkumu důraz, vyrůstaly ze strategických úvah, myšlenkových sporů a složitě uvažovaných perspektiv uvnitř ukrajinského nacionalistického tábora, který musel od počátku reagovat na měnící se mezinárodní situaci. Problematika poválečných „vpádů“ přemostňuje období válečné a dlouhou éru soupeření dvou supervelmocí, USA a SSSR, za studené války.</p>		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění		
<p>Oproti původnímu vymezení projektu, které ulpívalo na činnosti UPA v Československu, má být zkoumána UPA v celku, tj. především na ukrajinských územích. Otázkou zůstává míra zapojení ostatních dvou spoluřešitelů.</p>		

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 proběhne výzkumná cesta do Kyjeva a do Lvova (archivní rešerše). Dále budou číněny rešerše relevantní literatury s tematickým zaměřením:

- UPA a mezinárodní vztahy na západoukrajinských teritoriích,
- UPA a návrat sovětské moci v roce 1944,
- UPA a OUN v závěru II. světové války.

Pro celý rok bude prioritní uplatnit výstupy projektu v impaktovaných zahraničních periodikách. První příspěvek bude adresován konferenčnímu sborníku Collegia Carolinum s tématem partyzánská a odbojová hnutí válečné Evropy. Dále bude nabídnuto co možná nejvyšší počet tematických příspěvků západoevropským či americkým odborným periodikům. Souběžně dojde ke koncipování monografie.

Název projektu		
Zánik agrární strany a pád československé demokracie		
Vedoucí projektu: Petr Anev	Další členové projektového týmu:	Doba realizace 2013-2016
Popis projektu		
<p>Cílem projektu je předložit monografii, která popíše okolnosti zániku agrární strany, a to v širších politických souvislostech. Platí, že bez objasnění zániku agrární strany není možné pochopit pád československé demokracie. Navzdory tomu se tématu konce agrárníků ve srovnání s jinými příliš pozornost nevěnovala, dosud je jen málo zmapované. Působení agrárníků před jejich zánikem bývá dosud vykládáno diametrálně odlišně, a to i v odborné historické literatuře. Na jedné straně jsou agrárníci označováni za nejsilnější demokratickou stranu první republiky, oporu předmnichovského Československa, na druhé straně se ovšem tvrdí, že se po úmrtí Antonína Švehly roku 1933 vychýlili od Švehlovy linie, od demokracie, blíže k fašismu, a že se orientovali na nacistické Německo. To je zásadní rozpor, se kterým se chce publikace vypořádat. Představí výklad agrární politiky agrárníky samotnými, ale vedle toho i ostatními, socialisty, lidovci či komunisty. Osvětlí, kdo agrárníky ve kterém období kterak hodnotil, a ukáže, kde mají dnešní protichůdné výklady agrárníků kořeny.</p> <p>Plánovaná publikace se hodlá nejvíce věnovat událostem roku 1945, kdy bylo znemožněno obnovení agrární strany Národní frontou, ale pro správné pochopení souvislostí se musí zabývat i některými dalšími významnými momenty ve vývoji Československa, ve kterých agrárníci figurují. Mezi ty patří prezidentská volba roku 1935, kde se proti agrárníkům prosadil Edvard Beneš, snaha agrárníků o změnu československé zahraniční politiky, Mnichov 1938, charakter režimu druhé republiky, který agrárníci vedli, zánik republiky 15. března 1939, dění v zahraničním exilu za druhé světové války, odlišné koncepce Beneše a Hodži v něm, odboj a kolaborace doma a charakter režimu Národní fronty. Sledování agrárníků ve vymezeném období nabídne zajímavé srovnání jednotlivých epoch našich dějin – demokratické první republiky a následujících období, kdy se v našich zemích v různé míře uplatňovala totalita na úkor demokracie.</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy		
V roce 2015 bude hlavní pozornost věnována sepisování výsledné monografie <i>Zánik agrární strany a pád československé demokracie</i> .		

II. Období 1945-1989

Název projektu Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921-1989)		
Vedoucí projektu: Petr Anev	Další členové projektového týmu: Milan Bárta, Jan Kalous, Pavel Kreisinger, Jaroslav Rokoský, Jiří Urban, Rudolf Vévoda, Roman Vondra	Doba realizace: 2008-2016
Popis projektu Komunistická strana Československa sehrála v moderních dějinách naší země mimořádně významnou úlohu. Hlubší poznání dějin KSČ není možné bez dostatku informací o jejich vedoucích představitelích. Za tímto účelem vzniká v Ústavu pro studium totalitních režimů publikace, která umožní rychlé získání přehledu o životě a politické kariéře vybraných komunistických politiků. Naši cílem je vytvořit biografický slovník, který se zařadí mezi základní příručky využitelné ke studiu dějin KSČ a českých a slovenských moderních dějin. <i>Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)</i> zachytí podle jednotných kritérií osudy významných činitelů komunistické strany. Vznikne publikace, která umožní nejen rychlé získání přehledu o životě a politické kariéře vybraných politiků, ale díky přiřazení seznamu základních pramenů a literatury ke každému biografickému heslu může posloužit také jako základní východisko k hlubšímu studiu témat spojených s personáliemi komunistické strany. Kromě životopisných medailonů bude kniha obsahovat také úvodní studii nastiňující problematiku vzniku a proměn KSČ a KSS a zejména jejich volených orgánů v širším kontextu dějin Československa. V heslové části publikace budou zpracovány osudy funkcionářů KSČ a KSS, kteří v letech 1921–1989 byli členy vybraných řídicích stranických orgánů nebo jinak zásadním způsobem ovlivňovali činnost KSČ. Biografická hesla budou vycházet nejen z relevantní odborné literatury, nýbrž také z původního výzkumu archivních pramenů. Na přípravě jednotlivých hesel pracují kromě vybraných badatelů ÚSTR také externí spolupracovníci z českých a slovenských historiografických institucí.		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění Projekt měl být původně realizován v letech 2008–2012. Vzhledem k výraznému nárůstu počtu hesel, množství zapojených externích autorů a k tomu, že se obměnil řešitelský tým		

projektu, bylo vydání publikace posunuto na rok 2016.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 budou průběžně vypracovávána slovníková hesla. Dále budou připravována úvodní studie slovníku tak, aby ke konci roku mohlo být zahájeno redakční zpracování odevzdaných textů. Finální slovník bude publikován v průběhu roku 2016.

Název projektu Československá justice v letech 1948-1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu		
Vedoucí projektu: Jaroslav Pažout	Další členové projektového týmu: Tomáš Bursík, Alena Šimánková	Doba realizace: 2014-2017
Popis projektu <p>Předkládaný projekt si klade za cíl komplexní zpracování personálního složení, organizace a fungování nejvyšších orgánů justice, konkrétně soudnictví a prokuratury, přičemž bude sledována i jejich role v trestněprávní perzekuci odpůrců režimu v Československu. Projekt je založen na náročném primárním výzkumu. Během prvního roku bude připravena studie obsahující shrnutí cílů projektu, analýzu pramenné základny, která je k dispozici, a představení předpokládaných výsledků projektu s některými předběžnými tezemi. Do konce projektu budou vydány ještě tři publikace, a to edice vybraných dokumentů k organizaci a chodu nejvyšších orgánů prokuratury a soudnictví, přehled funkcionářů nejvyšších orgánů prokuratur v letech 1948–1989 a publikace mapující na případových studiích podoby trestněprávní perzekuce v Československu v letech 1948–1989. V průběhu řešení projektu se počítá s publikováním dalších dílčích studií, jejichž autoři budou členové řešitelského týmu i další oslovené osoby. Součástí projektu bude též průzkum a vytvoření prvotních soupisů některých částí fondů Národního archivu, které mají vztah ke sledovanému tématu, tak aby s nimi mohlo být efektivně pracováno v průběhu práce na projektu a aby mohly být využity i jinými badateli.</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy <p>Dle stanoveného harmonogramu projektu bude v roce 2015 probíhat pramenný výzkum, výstupy jsou plánovány až na následující rok.</p>		

<p>Název projektu</p> <p>Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1945-1953</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Milan Bárta, Jan Kalous</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p> <p>Libor Svoboda, Jerguš Sivoš (ÚPN)</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2015-2018</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Dějiny StB v Československu po druhé světové válce lze rozdělit do několika období (1945-1953, 1953-1968, 1968-1969, 1970-1989). Rok 1945 byl dobou vzniku nového politického, bezpečnostního a správního aparátu. V červnu (na Slovensku již v únoru) 1945 vznikla Státní bezpečnost, útvar, který je především spojen s mocensko-politickými ambicemi KSČ. V období let 1945-1948 byly státně bezpečnostní a zpravodajské složky odděleny, tzn. StB existovala a modifikovala se v souvislosti s proměnami vztahů uvnitř tehdejší Národní fronty. Další výrazný mezník tvoří sloučení ministerstva vnitra s ministerstvem národní bezpečnosti v roce 1953 a vznik jednotlivých operativních správ StB (tímto datem své práce uvozují např. Dvořáková, Koudelka, Žáček). Rok 1968 spojený s marnou snahou o reformy bezpečnosti ukončuje další etapu; posledním obdobím je pak éra normalizační StB.</p> <p>Období poválečného vývoje StB není doposud komplexně zpracováno. Badatelský zájem se soustředí především na některé dílčí úseky (politické procesy, nezákonnosti), pokusy o souhrnné zpracování této periody (Pacner, Dvořáková, Kaplan, Frolík) se zaměřovaly také především na dílčí úseky vývoje (především organizační strukturu). Tyto práce ovšem ukázaly na základní problémy spojené se zpracováním tématu – časté organizační změny, řady plánů, které se neuskutečnily, na jedné straně nedostatek archivního materiálu, na druhé straně množství dílčích údajů dosud řádně nevyhodnocených. Z hlediska vývoje se jedná o zdaleka nejkomplikovanější období vývoje StB.</p> <p>Státně bezpečnostní a zpravodajská složka zůstala zachována i po vzniku Sboru národní bezpečnosti v červnu 1945. Pro další vývoj sledované problematiky jsou právě tyto dvě složky zásadní. Komunisté, kteří se je chtěli ovládnout, v nich zpočátku nedokázali získat většinu, snažili se proto udržovat rozdělení těchto složek, aby znesnadnili jejich kontrolu a podřídili je své kontrole. Teprve na základě zákona o SNB z července 1947 se totiž sloučily v jeden celek s mimořádnými pravomocemi, v té době již však byly pod kontrolou komunistické strany. Jejich pozice pak markantně vynikla v únoru 1948 a posléze při konstrukci politických procesů, kdy pozice StB ve společnosti posilovala, až do podoby samostatné mocenskopolitické složky. Tento vývoj vyvrcholil zřízením ministerstva národní bezpečnosti v květnu 1950.</p>		

Projekt se tedy časově zaměří na období mezi počátkem roku 1945 a září 1953 s důležitými kontextuálními přesahy. Má ambici postihnout vývoj v celém tehdejší Československu. Zaměří se samozřejmě na rekonstrukci organizačního vývoje rozvědných a kontrarozvědných útvarů podřízených ministerstvu vnitra (resp. ministerstvu národní bezpečnosti), představení jejich zaměření, činností a personálního obsazení vedoucích funkcí jednotlivých součástí (náčelníků odborů, správ) a to u centrálních i regionálních složek. Nahlédne taktéž do souvislostí akcí a provokací konstruovaných StB v předmětném období. Nelze se rovněž vyhnout otázkám, proč k popisovaným událostem došlo, kdo se na nich podílel, čím byly ovlivněny apod.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 v rámci projektu vyjde překlad monografie *Handbook of the Communist Security Apparatus in East Central Europe, 1944/45–1989*, který editorsky zabezpečí Petr Blažek. Dále bude uskutečňován pravidelný základní výzkum v archivech v ČR a SR. Budou připravovány vybrané edice dokumentů k vymezené problematice. Pozornost se bude věnovat i vytvoření webových stránek projektu, kde budou pravidelně zveřejňovány dílčí výstupy. Závěrem roku by měly být připraveny části výsledné monografie zachycující období 1945-1948.

Název projektu Dokumentace popravených z politických důvodů 1948–1989		
Vedoucí projektu: Petr Mallota	Další členové projektového týmu: Markéta Doležalová	Doba realizace: 2008-2015
Popis projektu Projekt si klade za cíl zmapovat osudy osob popravených v Československu mezi léty 1948–1989 z politických důvodů. V předchozím období byla zpracovávána biografická hesla (jsou postupně umísťována na webové stránky ÚSTR), členové projektového týmu publikovali články a studie a podíleli se na přípravě výstav. V elektronické podobě rovněž shromáždili k jednotlivým případům vybrané dokumenty. Finální výstup projektu představuje biografický slovník.		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění Podle původního plánu měl být projekt ukončen v roce 2014. Vzhledem k rozsáhlosti „dokončovacích prací“ (aktualizace starých biografických hesel, editorské zpracování slovníkových hesel do jednotné podoby, dokončení několika zbývajících hesel, sepsání úvodní studie) došlo k posunutí termínu ukončení projektu o jedno čtvrtletí (tj. na 1. čtvrtletí 2015).		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy V roce 2015 bude hlavní pozornost věnována aktualizaci starých biografických hesel, editorskému zpracování slovníkových hesel do jednotné podoby, dokončení několika zbývajících hesel a sepsání úvodní studie. V červenci 2015 by měl být biografický slovník odevzdán k recenznímu řízení.		

<p>Název projektu</p> <p>Dokumentace událostí moderních českých dějin (1939-1989) z perspektivy jednotlivých aktérů</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Jan Dvořák</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p> <p>Adam Hradilek, Jan Horník, Jakub Daníček</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2015-2017</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Projekt <i>Dokumentace událostí moderních čs. dějin (1939 – 1989) z perspektivy jednotlivých aktérů</i> je zaměřený na sběr a zpracování výpovědí přímých svědků důležitých událostí moderních československých dějin, dokumentů, fotografií a rukopisných vzpomínek z domácích archivů souvisejících s posláním ÚSTR. Navazuje na dosavadní projekt ÚSTR <i>Paměť a dějiny totalitních režimů</i> (2008–2014) v jehož rámci se podařilo zachytit stovky unikátních výpovědí pamětníků a širěji zpracovat dosud opomíjená témata. Jedním z nich je téma perzekuce čs. občanů v SSSR, ze kterého se stal samostatný výzkumný projekt. Z tohoto důvodu i vzhledem k restrukturalizaci Odboru zkoumání vznikla potřeba redefinovat dosavadní činnost na poli dokumentace osobních výpovědí pamětníků a domácích archivů. Předkládaný projekt je dokumentační a má základní tři roviny:</p> <p>I. Připomínka - zachycení biografických interview s pamětníky totalitních režimů</p> <p>Vedení rozhovorů s pamětníky důležitých událostí moderních československých dějin, primárně účastníky protikomunistického odboje, ale i dalšími svědky a aktéry. Nahrávky v HD kvalitě, sebrané dokumenty a fotografie se stanou součástí digitálního archivu otevřeného historikům, studentům, dokumentaristům i široké veřejnosti. V rámci ÚSTR budou sloužit jako zdroj při přípravě odborných textů, výstav, seminářů, didaktických pomůcek, publikací apod. Součástí připomínkového segmentu projektu budou veřejné besedy a semináře s pamětníky (ve spolupráci s Knihovnou Václava Havla, atd.).</p> <p>II. Výzkum</p> <p>V rámci projektu budou dále kriticky zkoumána a zpracována předem definovaná témata: Účastníci odboje a odporu proti komunismu, Nežidovští svědkové holocaustu a Skrytá církev.</p> <p>III. Audio/video servis ÚSTR, zpráva digitálního archivu</p> <p>Vzhledem ke zkušenostem a technickému zabezpečení týmu budou řešitelé projektu poskytovat kolegům servis a poradenství ve věci zaznamenávání, archivace a zpracování nahrávek pořízených v rámci dalších projektů ÚSTR. V součinnosti s oddělením IT a Skupinou vzdělávání bude vybudována „digitální databáze objektů“ – interní archiv</p>		

nahrávek, klipů, a sebraných dokumentů z domácích archivů s možností přístupu pro externí uživatele. Součástí databáze budou i nahrávky věnované ÚSTR jednotlivci a institucemi (např. ČT – desítky rozhovorů s pamětníky undergroundu, které by jinak ČT smazala).

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 budou shromažďovány a přepisovány rozhovory s pamětníky (svědkové holocaustu, pamětníci v Izraeli a III. odboj). Koordinována bude spolupráce s partnerskými organizacemi a odborníky. Významný díl činnosti v rámci projektu připadne i na přípravu budoucí Digitální databáze objektů – interní archiv nahrávek, klipů, a sebraných dokumentů z domácích archivů (III. odboj, skrytá církev, nežidovští pamětníci holocaustu, nahrávky pořízené v rámci ostatních projektů ÚSTR a získané položky z externích zdrojů) s možností přístupu pro externí uživatele. Veřejnost bude mít možnost seznámit se s dílčími výstupy projektu v rámci přednášek v Knihovně Václava Havla.

<p>Název projektu</p> <p>Film a dějiny totalitních režimů</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Petr Kopal</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2010-2015</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Výzkumný projekt spolupracuje s tuzemskými i zahraničními vědeckými a akademickými institucemi. Prezentuje se odbornými studii, konferencemi, semináři atd.</p> <p>Premisy:</p> <p>Podstatou moderního totalitarismu byla kromě represivních prostředků také pseudonáboženská imaginace, jež byla přitom v zásadě totožná s filmovou propagandou, jinak řečeno, film sloužil komunistům i nacistům jako hlavní nástroj ideologické manipulace. Představoval pro ně „nejdůležitější umění“, tj. nevlivnější umění, masmédiu. Filmová tvorba navíc vždy fungovala jako poměrně spolehlivý indikátor společenské atmosféry. Projekt je zaměřen na zkoumání totalitních režimů nejen z hlediska politických, ale i kulturních, resp. filmových dějin. (Vyvazuje pojem „totalita“ z čistě politologického chápání.) Řeší tyto základní otázky: Jak filmová tvorba v rámci daných systémů fungovala? Jaké byly její úkoly a možnosti? Jakým způsobem byla recipována?</p> <p>Popularizačně-vzdělávací složka:</p> <p>přednášková činnost a filmové semináře, které se snaží o kvalitní prezentaci historických témat pomocí audiovizuálních prostředků, ale ještě spíše o názorné rozborů témat a mechanismů komunistické a nacistické filmové propagandy.</p> <p>Hlavní výstupy:</p> <p>Kol. publikace KOPAL, Petr (ed.): <i>Film a dějiny 2. Adolf Hitler a ti druzí – filmové obrazy zla</i>. Casablanca – ÚSTR, Praha 2009, 350 s.; FEIGELSON, Kristian – KOPAL, Petr (eds.): <i>Film a dějiny 3. Politická kamera – film a stalinismus</i>. Casablanca – ÚSTR, Praha 2012, 568 s.; KOPAL, P. (ed.): <i>Film a dějiny 4: Normalizace</i>. ÚSTR – Casablanca 2014, 662 s.</p> <p>Jednodenní konference <i>Film a stalinismus</i> (6. 12. 2011); <i>Normalizace v televizní a filmové tvorbě</i> (3. 12. 2012); <i>Film a televize v době tzv. přestavby</i> (4. 12. 2014).</p> <p>Plánované výstupy:</p> <p>KOPAL, Petr (ed.): <i>Král Šumavy: komunistický thriller</i> (Academia – Casablanca – NFA 2015). KOPAL Petr: <i>Filmová mediévistika a imaginace totality</i> (Academia – Casablanca 2015).</p>		

Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu

a jejich zdůvodnění

U knižních výstupů *Film a dějiny 3: Politická kamera – film a stalinismus* (2012) a *Film a dějiny 4: Normalizace* (2014) došlo k jistému časovému posunu, způsobenému hl. tím, že publikace byly sice součástí schváleného plánu práce, ale přes včasné odevzdání veškerých podkladů nedošlo k jejich zařazení do edičního plánu. K tomu tedy muselo dojít dodatečně, v důsledku čehož se posunulo i uzavření koediční smlouvy mezi ÚSTR a nakl. Casablanca. (V zásadě týž „scénář“ se naplnil už v případě druhého dílu řady *Film a dějiny*.)

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

V roce 2015 proběhne finalizace editorské práce na kolektivní monografii KOPAL, Petr (ed.): *Král Šumavy: komunistický thriller* (Academia – Casablanca – NFA 2015). Kniha vyjde ve spolupráci s ÚSTR. Třetina autorů vč. editora jsou historici ÚSTR. V rámci projektu budou probíhat práce na publikaci *Film a dějiny 5: Perestrojka/Přestavba* a bude dokončována monografie *Filmová medievistika a imaginace totality*. Pro veřejnost bude připraven i druhý filmový seminář.

Název projektu Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua		
Vedoucí projektu: Jiří Urban	Další členové projektového týmu:	Doba realizace: 2014-2016
Popis projektu Projekt je orientovaný na regionální výzkum a komparaci způsobů prosazování kolektivizace, nejrůznějších forem odporu proti tomuto prosazování a reziduí kolektivizace. Osou takto pojatého regionálního výzkumu je řeka Labe. Volba největší české řeky přitom není náhodná. Sledování její linie totiž nabízí širokou škálu rozličných místních podmínek napříč několika správními oblastmi a umožňuje sledovat a komparovat kolektivizační proces v geograficky a sociopoliticky odlišných podmínkách (nově dosídlené pohraniční oblasti, horské regiony Krkonoš a Českého středohoří, jejich podhůří, úrodné, výsostně zemědělské roviny, jakož i okolí významných průmyslových center). Pohledem do minulosti několika regionů mohou výsledky takto koncipovaného projektu významně přispět do diskuse o zásadních otázkách kolektivizace, o její povaze i důsledcích. Výsledná práce chce vylíčit osobité projevy i obecně platné tendence ve vztahu k prosazování kolektivizace a odporu proti ní a pomoci tak vystihnout podstatné rysy režimu, nakloněného totální kontrole zásob potravin. Zpracování tématu je zasazeno do kontextu sociálních a hospodářských dějin.		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy V roce 2015 bude pokračovat primární výzkum. Zároveň dojde k vytváření podkladů pro komparaci. Průběžné výsledky budou představeny v rámci studie pro časopis Paměť a dějiny.		

Název projektu		
Komparace sociálních hnutí v roce 1968 u nás a v západní Evropě		
Vedoucí projektu: Martin Valenta	Další členové projektového týmu:	Doba realizace: 2015–2017
Popis projektu		
<p>Komparace sociálních hnutí v roce 1968 v Československu a v západní Evropě s primárním akcentem na západní Německo bude sledována ve třech vrstvách:</p> <p>A. Ideové kořeny (1962-1966): počátkem šedesátých let se jak v Československu, tak v západním Německu začaly formovat předpoklady pro novou společenskou etapu. Porovnány budou ideové a rovněž instituční kořeny československého „reformního komunismu“: např. výsledky společenských věd (Karel Kosík aj.), reformní komise KŠČ, dobová „progresivní“ publicistika a vznikající zárodky západoněmeckého protestního hnutí: radikalizace studentského levicově zaměřeného spolku SDS, vznik a působnost seskupení <i>Subverzivní akce</i>, sílící společenské recepce neomarxistických teorií, analýza kritických periodik apod.</p> <p>B. „Rok 1968“ (1967-1969): porovnán bude průběh „roku 1968“ – úsilí o realizaci „socialismu s lidskou tváří“ v Československu a revoluční pokusy a bouře v západním Německu. Analyzovány budou také „prohry“ aktérů roku 1968 dané invazí vojsk <i>Varšavské smlouvy</i> a nástupem tzv. normalizace na straně jedné a krachem revolučních iluzí na straně druhé (schválení „nouzových zákonů“, rozklad protestního hnutí, zrod levicového terorismu apod.).</p> <p>C. Dopady hnutí 1968 (1970-1980): třetí vrstva bude představovat jádro výzkumu. Porovnány budou sociální a politická hnutí navazující na „rok 1968“. Porovnán bude fenomén německých <i>nových sociálních hnutí</i> (včetně jejich pozdějšího politického zhmotnění ve straně Zelených) a československého disentu. Komparovány budou směrodatné cíle a hodnotové zaměření těchto entit stejně jako jejich konfliktní vztahy s etablovaným systémem (např. události doprovázející vznik <i>Charty 77</i> v porovnání s „německým podzimem“ 1977).</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy		
Projekt v roce 2015 bude realizován v následujících krocích:		
<i>Leden – březen</i>		
Rozpracování metodologie.		
Rešerše odborné literatury a pramenů.		

Odborné konzultace.

Duben – červen

Konceptualizace první výzkumné části.

Četba literatury a pramenů a jejich analýza.

Průběžné odborné konzultace (též s německými odborníky).

Červenec – září

Seskupení pramenů a literatury v Německu.

Četba a její analýza.

Říjen – prosince

Textové rozpracování první výzkumné části.

Průběžné konzultace a oponentury k první části.

Doplňující četba, její analýza a zakomponování.

V rámci čtvrtletního hodnocení bylo rozhodnuto, že se práce na projektu zahájí až ve 4. čtvrtletí roku 2015 z důvodu dokončování publikace v rámci projektu Underground.

<p>Název projektu</p> <p>Korpus jazyka StB</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Tereza Mašková (od června 2015 na mateřské dovolené, nový garant projektu vzejde z výběrového řízení)</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2014-2017</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Cílem projektu je vytvořit pomůcku, která by sloužila k výzkumu světa StB. Korpus jazyka StB poslouží například jako ideální podklad pro tvorbu slovníku či encyklopedie o StB. Korpus je z hlediska uživatelů určen nejen historikům, lingvistům a sociálním vědcům, ale i širší veřejnosti. Jazykový korpus (v podobě na CD a online) je klíčovou, neopominutelnou pomůckou v současné encyklopedice.</p> <p>Úspěšné aplikace korpusu ve výzkumu moderních dějin probíhají např. v Německu, kde jsou postupy korpusové lingvistiky využívány ve výzkumném programu dějin každodennosti NDR. Konkrétně se jedná např. o výzkum stížností (Eingaben), viz Felix Mühlberge nebo Peter Becker a Alf Lüdtke. Jiným příkladem je práce vědců z Centro de Linguística da Universidade de Lisboa, kteří se zabývají portugalským diskursem za Salazarovy éry a po ní.</p> <p>V českém prostředí je aplikace korpusové lingvistiky v sociálních vědách zatím v počátcích, přesto již lze navázat na zkušenosti. Prvním projektem využívajícím postupy korpusové lingvistiky k historické sociologické analýze je projekt týmu FSV UK pod vedením Mgr. Martina Hájka, Ph.D. (GAP404/10/0790 – Instituce v životních příbězích. Víceúrovňová srovnávací analýza biografických vyprávění tří skupin aktérů české společnosti 2. poloviny 20. století).</p> <p>Partnerskou organizací spolupracující na projektu je Ústav českého národního korpusu FFUK pod vedením Mgr. Václava Cvrčka, PhD.</p> <p>Cílem projektu <i>Korpus jazyka StB</i> je poskytnout sadu dat, díky které bude možné zkoumat některá klíčová témata spojená s fungováním politické policie v komunistickém Československu. Mimo zmíněné obecné využití při sestavování slovníku jazyka StB či při práci na encyklopedii StB je možné s využitím korpusu zodpovídat např. tyto předběžné výzkumné otázky, resp. tato témata: Organizační principy, Tajné vs. veřejné dokumenty, Cizí vlivy (sovětské či jiné) během zakladatelského období, Proměna podoby vnitřního nepřítele aj.</p>		

Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu**a jejich zdůvodnění**

Projekt v r. 2014 fungoval pouze v omezené míře kvůli vytížení vedoucí projektu (a zatím jediné členky pracovního týmu) z důvodu dokončování projektu Usmrcení na čs. státních hranicích 1948 až 1989 (významné zdržení dodání archiválií), proto je ukončení projektu reálné spíše na konci roku 2017 oproti plánovanému červnu 2017.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

Hlavní činností v roce 2015 bude design korpusu skrze explorativní rozhovory a konzultace s odborníky a fundraising za účelem získání grantových prostředků. Zároveň budou vypsána výběrová řízení na další členy projektu. V případě úspěšné grantové žádosti bude připravován workshop se zahraničními odborníky. V průběhu roku bude vytvořena sada instrukcí pro přepisování textů.

Název projektu Kurýři a převaděči v letech 1948-1955		
Vedoucí projektu: Libor Svoboda	Další členové projektového týmu: Martin Tichý, Juraj Kalina	Doba realizace: 2015-2018
Popis projektu <p>Pro potřeby projektu jsou kurýry myšleny osoby rekrutované z příslušníků pouťorového exilu, které v letech 1948–1956 tajně přecházely většinou ve službách amerických, britských a francouzských tajných služeb československé státní hranice a plnily zde zpravodajské úkoly různého charakteru. Kurýři zjišťovali počty a rozmístění vojenských a policejních posádek, stav komunikací, letiště, průmysl, zprávy o náladách obyvatelstva a perzekuci ze strany komunistického režimu, organizovali převody osob, zakládali a organizovali rozsáhlé špionážní sítě a mrtvé a živé schránky. Někteří měli za úkol připravovat diverzní a sabotážní skupiny, které měly začít fungovat v okamžiku vypuknutí třetí světové války. Na naše území je vysílaly centrály a jimi řízené zpravodajské skupiny podléhající tajným službám USA, VB a Francie a sídlící v západních okupačních zónách Německa a Rakouska.</p> <p>S kurýry úzce souvisely aktivity převaděčů, což vede k časté záměně pojmů kurýr a převaděč poněvadž mnozí kurýři pracovali také jako převaděči. Převaděč byl osobou, která aktivně pomáhala jiným lidem při ilegálních přechodech státních hranic. Mnozí převaděči byli napojeni na zahraniční centrály a zajišťovali, mimo jiné, i přechody kurýrů přes hranice a jejich přepravu do československého vnitrozemí a současně jim vytvářeli zázemí (ubytování, stravu, apod.). Po roce 1948 vznikla řada, často velice rozsáhlých převaděčských skupin. Kvůli politickým změnám i změnám v ostraze československé státní hranice se začala činnost kurýrů a převaděčů již kolem roku 1953 postupně utlumovat. Definitivně končí kolem roku 1955. Z výše uvedených důvodů je projekt časově zaměřen na období po únoru 1948 a končí rokem 1955, kdy éra kurýrů a převaděčů fakticky skončila. Samozřejmě je ale nutné počítat s důležitými kontextuálními přesahy. Projekt si činí ambici postihnout dění na celé hranici bývalého Československa s Rakouskem a SRN. V první řadě se zaměří na vytvoření databáze převaděčů, kurýrů a jejich řídicích orgánů, rekonstrukci vybraných převaděčských skupin a organizací, rekonstrukci organizačního vývoje centrály, které kurýry vysílaly, postavení rozdílů mezi službou pro jednotlivé zpravodajské organizace, nábor a výcvik kurýrů, přechody státní hranice a na sociální složení kurýrů. Pozornost bude věnována i činnosti StB a dalších bezpečnostních složek v boji proti kurýrům a převaděčům.</p>		

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

Hlavní činností v roce 2015 bude sběr a zpracování archivního materiálu a příprava dílčích studií do ústavních periodik. Hlavním ročním výstupem bude zpracování období let 1948-1950.

Název projektu Opus Bonum		
Vedoucí projektu: Petr Placák	Další členové projektového týmu:	Doba realizace: 2015-2016
Popis projektu <p>Laická katolická organizace Opus Bonum (OB) byla založena čs. exulanty v roce 1972 v tehdejší západní Německu s cílem uchovat a dále rozvíjet českou a slovenskou křesťanskou kulturu v podmínkách exilu. Původní záměr zakladatelů organizace, péče o duchovní dědictví, přednášky a konference, které za tím účelem OB pořádalo v severobavorském Frankenu, záhy přerostl v jedinečnou ideovou a přitom korektní konfrontaci nejrůznějších názorových proudů uvnitř československého exilu, včetně exkomunistů. Projekt si klade za cíl zmapovat ideové rozdíly, které se střetávaly nad jednotlivými tématy symposií pořádaných OB, z čeho tyto názorové rozdíly vycházely a o co se opíraly, a pokusit se zasadit frankenská střetávání do celkového kontextu čs. kultury minulého století.</p>		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy <p>Hlavní činností v roce 2015 bude vlastní výzkum a přípravné práce na knižní studii o jedné z nejpozoruhodnějších organizací čs. exilu, případně na realizaci společné výstavy o Opus Bonum ve spolupráci s arcidiocézí sv. Markéty v Břevnově, kam se aktivity OB po roce 1989 přesunuly.</p>		

Název projektu Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948–1953		
Vedoucí projektu: Petr Mallota	Další členové projektového týmu: Martin Jindra	Doba realizace: 2014-2017
Popis projektu Projekt na základě archivního výzkumu zdokumentuje v plné šíři existenci „protistátních“ letáků i obdobných ilegálních tiskovin, jež vznikly v Československu jako výraz odporu proti totalitní moci v letech 1948–1953. Analyzuje tyto materiály z hlediska formy a obsahu a provede srovnání s obdobnými materiály v letech nacistické okupace ČSR a s protikomunistickými materiály z jiných sovětských satelitů. Posoudí jejich význam a dopad (kvantifikuje jejich výskyt s pomocí hlášení stanic SNB, v archivech zaznamenaných tajných zpráv, výpovědí svědků a přímých aktérů, rozhovorů s pamětníky apod.). Uvede je do historických souvislostí a charakterizuje jejich autory a šířitele (regionální hledisko, motivace, třídní původ, náboženství atd.). Finálním výstupem bude edice dokumentů (letáků).		
Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění Podle původního plánu měl být projekt zahájen v průběhu roku 2014. Vzhledem k finalizaci rozsáhlého projektu Dokumentace popravených z politických důvodů 1948-1989 bude ale fakticky zahájen až v roce 2015. Z toho důvodu došlo k posunutí termínu ukončení projektu o jeden rok (tj. na rok 2017).		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy V roce 2015 bude vytvořen seznam literatury, stanovení postupu a metodiky zpracování projektu. Proběhne archivní výzkum, digitalizace letáků a tiskovin, základní popis shromážděných letáků, vypracování hesel k jednotlivým letákům s cílem vytvořit databázi pro další potřeby projektu. V průběhu roku budou publikovány dílčí studie ke konkrétním letákovým akcím. V závěru roku bude připravena studie, popř. edice dokumentů <i>Protikomunistické letáky 1948</i> .		

<p>Název projektu</p> <p>StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Tomáš Vilímek</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p> <p>Petr Dvořáček</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2014-2016</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Cílem projektu je přiblížit vzájemnou spolupráci československé a východoněmecké politické policie v letech 1969 až 1989. Výstupem bude syntéza pojednávající o rozsahu, zaměření a vlastních výsledcích této spolupráce.</p>		
<p>Změny projektu oproti původně schválenému plánu ze začátku projektu a jejich zdůvodnění</p> <p>Oproti původnímu plánu probíhal v roce 2014 výzkum především v českých archivech, čímž došlo k nevyčerpání financí pro zahraniční cesty. V příštím roce bude naopak nutné, soustředit výzkum zejména do archivu BStU.</p>		
<p>Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy</p> <p>V roce 2015 bude probíhat archivní výzkum v České republice a v Berlíně. Přípraveny budou dokumenty z BStU pro internetovou edici. Závěrem roku budou výsledky výzkumu prezentovány v rámci odborné studie v jednom z ústavních periodik.</p>		

Název projektu Underground v regionech		
Vedoucí projektu: Ladislav Kudrna	Další členové projektového týmu: František Stárek, Martin Valenta (2015)	Doba realizace: 2012-2016
Popis projektu Projekt se zaměřuje na základní výzkum regionálních undergroundových aktivit v normalizačním Československu. Hlavním výstupem projektu bude monografie <i>Underground v regionech 1975-1989</i> .		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy V roce 2015 bude probíhat systematické studium v Archivu bezpečnostních složek (pobočka Kanice) a Národním archivu, rozhovory s pamětníky a vytěžování soukromých archivů. Dojde ke zpracování pamětnických rozhovorů natočených pro cyklus <i>Fenomén undergroundu</i> dle smlouvy mezi Českou televizí Ostrava, ÚSTR a ABS. Bude se pracovat na monografii <i>Underground v regionech 1975-1989</i> . Připravovány budou i dílčí studie, popularizační články, popularizační pořady na letních festivalech a průběžné přednášky na středních školách a pro veřejnost.		

Název projektu Útěk z Leopoldova		
Vedoucí projektu: Jaroslav Rokoský	Další členové projektového týmu:	Doba realizace: 2015-2016
Popis projektu Projekt na základě archivního výzkumu zmapuje útěk odbojářů z nejobávanější věznice v ČSR. Nejprve se zaměří na hlavní aktéry, jejich konkrétní odbojovou činnost, následně na soudní procesy s nimi, v nichž byli odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody, a posléze na jejich cestu do nejstřeženější věznice v zemi. Na přelomu čtyřicátých a v padesátých let byly v Leopoldově soustředěny stovky politických vězňů, odpůrců režimu, kteří se nechtěli smířit s totalitou. V pestrém společenství vězňů tu přežívali v tristních vězeňských podmínkách. Potom se pozornost zaměří na přípravu a samotný útěk, k němuž došlo z 2. ledna 1952. Sledována bude reakce vězeňských a bezpečnostních složek, průběh útěku a rozličné osudy odbojářů. Výstupem projektu budou dvě odborné studie, jež budou prezentovány v odborných periodikách, a monografie <i>Útěk z Leopoldova</i> .		
Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy V roce 2015 dojde k přípravě studie <i>Třetí odboj Josefa Chalupy</i> (příslušník SNB, převáděl ohrožené osoby přes hranice, kurýr CIC), zmapování odbojové činnosti Jaroslava Bureše (národní socialista, kurýr CIC, odsouzen k 24 letům těžkého žaláře), Štěpána Gavendy (kurýr CIC, rozsáhlá síť spolupracovníků, trest smrti změněn na doživotí), Jána Hvasty (Slovák s americkým občanstvím, vysokoškolák, 10 let těžkého žaláře) a Pravomila Raichla (důstojník čs. armády, Mostecká špionážní aféra, trest smrti změněn na doživotí). Připravována bude i studie <i>Třetí odboj Josefa Heřmanského</i> (národní socialista, zprávy zpravodajského, politického a hospodářského charakteru).		

<p>Název projektu</p> <p>Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968–1989)</p>		
<p>Vedoucí projektu:</p> <p>Petr Blažek</p>	<p>Další členové projektového týmu:</p>	<p>Doba realizace:</p> <p>2015-2017</p>
<p>Popis projektu</p> <p>Hlavní náplní projektu je historický výzkum případů sebeupálení v sovětském bloku, které se objevily na konci šedesátých let v reakci na srpnovou okupaci Československa a nastupující „normalizaci“.</p> <p>Živé pochodně, jak se někteří protestující sami nazvali ve svých posledních dopisech, přebíraly šokující formu radikálního politického protestu z jiného kulturního okruhu (první velká vlna politicky motivovaných případů sebeupálení byla v roce 1963 zaznamenána mezi buddhisty v Jižním Vietnamu, odtud se záhy rozšířila do jiných prostředí, do současnosti se jedná odhadem o několik tisíc případů). Jedná se celkem o více než třicet případů sebeupálení, které byly zaznamenány nejen v Československu, ale také v řadě dalších států (některé z protestujících přímo inspiroval čin Jana Palacha). Výzkum se zaměří na komparaci především zvolené strategie, ohlasů ve společnostech, postupu režimu a proměny paměťové kultury. Projekt představuje dokončení dlouholetého výzkumu navrhovatele, v jehož rámci byly poprvé využity také nově zpřístupněné dokumenty z dobového vyšetřování.</p> <p>Hlavním výstupem projektu bude monografie, v níž budou případy sebeupálení v sovětském bloku představeny v kontextu ostatních vln této formy radikálního politického protestu ve světě. Dalšími výstupy jsou česko-anglická verze publikace o Ryszardu Siwcowi, původně vydaná polským Ústavem paměti národa.</p>		
<p>Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy</p> <p>V roce 2015 by měla být vydána česko-anglická monografie knihy <i>Ryszard Siwiec 1909-1968</i>. Současně navrhovatel počítá s publikováním několika odborných studií a edice dokumentů v časopisech <i>Securitas Imperii</i> a <i>Paměť a dějiny</i>. Autor dále počítá s průběžným doplňováním webového portálu www.janpalach.cz/www.janpalach.eu /www.janpalach.com, na jehož vzniku se navrhovatel podílel jednak návrhem struktury stránek, jednak napsáním naprosté většiny textů.</p>		

III. Vzdělávací projekty

Název projektu		
Dějepis pro 21. století - provoz		
Vedoucí projektu: Vojtěch Ripka	Další členové projektového týmu: Jaroslav Najbert, Kamil Činátl, Jaroslav Pinkas, Čeněk Pýcha	Doba realizace: od r. 2015
Popis projektu		
<p>Projekt navazuje na dlouhodobé aktivity Skupiny vzdělávání ÚSTR a souvisejícího projektu D21. Jedná se zejména o semináře pro učitele, přednášky pro veřejnost, workshopy pro školy, spolupráci s institucemi a správu vzdělávacího webu D21. Tyto aktivity se zhodnocují především z dlouhodobé perspektivy a projekt zajišťuje jejich trvání a další udržitelnost.</p> <p>Projekt obsahuje technické, organizačních a prováděcích prvky v takové kombinaci, která zaručuje uvážlivou a efektivní činnost. Část aktivit má především podpůrný charakter. Vzhledem k tomu, že tyto činnosti podmiňují další dynamický rozvoj vzdělávací činnosti, jsou uvedeny samostatně, níže jsou detailněji rozpracovány a musí být finančně i personálně zajištěny.</p> <p>Klíčová aktivita 01 (KA01): Vztahy se školami</p> <p>Tato aktivita posune dosavadní vztahy vzdělávacích aktivit ÚSTR a škol primárního i sekundárního stupně na novou úroveň. Předpokladem funkčních vztahů je především jejich evidence skrze databázový adresář škol. Naší snahou je udržovat funkční síť spolupracujících učitelů, díky níž bude ÚSTR mít stabilní kolegy zajišťující hladký přístup do regionů a zároveň kvalitní zpětnou vazbu ke svým připravovaným programům a pomůckám. V rámci této aktivity bude proto probíhat též pilotáž materiálů vyvíjených v rámci skupiny. Pilotáž ověří metodické inovace v praxi a zajistí zpětnou vazbu. Tato aktivita zastřešuje ověřování materiálů vzniklých v rámci projektu <i>Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem</i>.</p> <p>Klíčová aktivita 02 (KA02): Rozvoj webového portálu D21</p> <p>V rámci aktivity budou zhodnocovány materiály a podklady z projektu “Dějepis v 21. století”, které již nemohly být z časových důvodů realizovány jako metodické podněty pro učitele. Především budou rozvíjeny databáze materiálů k padesátým letům a k tématům souvisejících s druhou světovou válkou. Základem pro webovou prezentaci pro školní veřejnost se stane “databáze objektů”, která bude systematickým způsobem vytvářet zázemí jak pro tvorbu</p>		

v rámci skupiny, tak pro veřejnou prezentaci. Tato databáze vznikne v grantovém projektu *Historie v médiích*.

Klíčová aktivita 03 (KA03): Antisemitismus v 2. polovině 20. století

V rámci této aktivity dojde k finalizaci projektu, který je rozvíjen už od roku 2013. Primárním výstupem aktivity bude antologie materiálů přístupná na webu.

Klíčová aktivita 04 (KA04): Třetí odboj v didaktické perspektivě

V rámci této aktivity dojde k finalizaci projektu, který je rozvíjen už od roku 2013. Primárním výstupem bude antologie učebních materiálů.

Klíčová aktivita 05 (KA05): E-learningové kursy

V rámci této aktivity budou provozovány E-learningové kursy *Jak učit o komunismu a Dějepis a rodinná paměť*. Předpokládáme (na základě poptávky) provoz nejméně 3 kursů. V horizontu jednoho až dvou let budeme usilovat o využití e-learningových kurzů i v rámci vysokoškolského studia pedagogického směru.

Klíčová aktivita 06 (KA06): “Centrální” semináře pro učitele

V rámci této aktivity budeme prezentovat učitelům rozsáhlejší (cca 8 vyuč. hodin) semináře, na kterých vystoupí větší počet lektorů, včetně externistů. V rámci této aktivity se odehrávají také pravidelné letní školy pro učitele a spolupráce na česko-slovenském semináři v Liberci.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

Forma výstupů projektu je volena s ohledem na optimalizaci nákladů, ale rovněž na základě interních potřeb a zejména s ohledem na praxi a potřeby školního prostředí. Proto jsou některé výstupy pouze v elektronické podobě, v jiných případech volíme kombinovanou formu, vzácně pouze tištěnou podobu s elektronickými přílohami.

KA 01: Vztahy se školami

Evaluační formuláře - předpokládáme 50 - 60 formulářů

Evaluační zprávy - nejméně 4

1 interní evaluační seminář

databázový adresář škol za využití dat o vztazích se školami dostupných v rámci ÚSTR (seznamy účastníků seminářů, data o předchozí pilotáži, data MŠMT revidovaná aktuální praxí a podobně)

KA02: Rozvoj webového portálu D21

Databáze materiálů k padesátým letům

Databáze materiálů k období 1938-1945

Elektronický databázový systém pro třídění a uchovávání materiálů

KA03: Antisemitismus v druhé polovině 20. století

1 antologie textů v tištěné podobě

KA04: Třetí odboj v didaktické perspektivě

Korpus pracovních listů v elektronické podobě

1 tištěná publikace *Třetí odboj v didaktické perspektivě* (pracovní název)

KA05: E-learningové kurzy

Proběhnou nejméně 2 kurzy programu *Jak učit o komunismu* a 1 *Dějepis a rodinná paměť*

KA06: “Centrální” semináře pro učitele

4 semináře pro učitele v budově Ústavu

Název projektu Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem		
Vedoucí projektu: Jaroslav Pinkas	Další členové projektového týmu: Jaroslav Najbert, Kamil Činátl, Vojtěch Ripka, Čeněk Pýcha	Doba realizace: 2015-2016
Popis projektu <p>Projekt se realizuje formou několika klíčových aktivit, jež všechny spojuje společný cíl - ovlivnění postojů učitelů, vývoj nových metod výuky a jejich implementace do školní praxe. Jednotlivé aktivity se různorodým způsobem zaměřují na kultivaci historické kultury a rozvoj souvisejících dovedností. Primární cílovou skupinu představují učitelé dějepisu a příbuzných společenskovědních předmětů a žáci, sekundárně se projekt zaměřuje na dějiny ve veřejném prostoru a šířeji pojaté občanské vzdělávání.</p> <p>1.1 Klíčová aktivita 1 (KA01): Komunitní vzdělávání</p> <p>Komunitní vzdělávání se zaměřuje na propojení školního vzdělávání o soudobých dějinách s občanským vzděláváním. Klade důraz na komunitní rozměr školní výuky, tedy zacílení zájmu (aktivit škol) na lokální historii s cílem reflektovat místní témata a problémy. Pracovníci Ústavu nejprve vytvoří spolu se spolupracujícími pedagogy pilotní projekty, v nichž aplikují obecné metodologické inspirace a doporučení na konkrétní místní podmínky. Výstupy těchto “pilotů” jsou pak prezentovány širší školní veřejnosti. V rámci projektu jsou plánovány jednorázové přednášky pro žáky, semináře pro pilotující učitele, semináře pro veřejnost, v nichž se prezentují výsledky pilotujících škol, filmová a divadelní představení a workshopy a další aktivity. Vedle škol se do projektu pokusíme zapojit místní vzdělávací a kulturní instituce (muzea, knihovny, památníky atp.), které budou spolu se školami vytvářet projekty reagující na místní poptávku. Vzorový pilot pro tuto aktivitu (s pracovním názvem <i>Železná opona</i>) plánujeme ve spolupráci s národním parkem Podyjí.</p> <p>1.2. Klíčová aktivita 2 (KA02): Rozvoj digitálních technologií ve výuce soudobých dějin</p> <p>Aktivita se zaměřuje na zpřístupňování různých forem digitálních technologií využitelných pro výuku soudobých dějin. V první fázi nepředpokládáme vlastní vývoj, ale adaptace vlastních i stávajících volně dostupných produktů. Hlavním předmětem zájmu budou počítačové hry a simulace. V rámci této aktivity se předpokládá didaktická reflexe těchto technologií a následně jejich popularizace směrem ke školní veřejnosti. V rámci aktivity budeme též adaptovat některé stávající programy pro použití na interaktivních tabulích.</p>		

Digitální technologie umožní zefektivnit i práci na dalších klíčových aktivitách projektu. Zejména komunitní vzdělávání (KA01) může do jisté míry stavět na digitálním prostředí a usnadnit tak prezentaci výstupů.

1.3. Klíčová aktivita 3 (KA03): Rozvoj programu *Národní identity ve škole* a ostatních e-learningových programů

Program *Národní identity ve škole* se zaměřuje na podporu pluralitního myšlení učitelů ZŠ a SŠ všech aprobací, podporu ideálů tolerance a demokracie. Jádrem aktivity spočívá v rozvoji stávajícího kursu *Národní identity ve škole* formou další pilotáže na školách, a jeho inovací. Plánují se i další, rozsahem spíše drobnější e-learningové kurzy. Na program bude spolupracovat řada dalších vzdělávacích a výzkumných institucí. Pro prosazení aktivity je zásadní součinnost s vedením Ústavu (vyjednávání o participaci státní správy a samosprávy).

1.4. Klíčová aktivita 4 (KA04): semináře pro učitele ve spolupráci s NIDV

Na základě dvoustranné smlouvy proběhne ve školicích střediscích NIDV 8 metodicky orientovaných seminářů o výuce soudobých dějin. Cílovou skupinou jsou především učitelé na středních odborných školách a učilištích. V rámci této aktivity proběhne také několik sociologických šetření formou Focus groups zaměřených na poměry výuky dějepisu na SOŠ a SOU a na identifikaci jejich potřeb.

1.5. Klíčová aktivita 5 (KA05): Dějepisné sešity: historická dílna

Klíčový výstup aktivity představuje dějepisný sešit určený pro devátý ročník ZŠ. Jedná se o tematicky sevřený soubor pramenů, jež jsou didakticky upraveny a zaměřují se na konkrétní dějepisné téma v návaznosti na kurikulum. Projekt je zaměřen na vývoj a testování specifického žánru didaktiky dějepisu. Sešity mají zohlednit didaktické trendy v pojetí učebnicového textu, jenž se rozšířil v zahraničí. Základní inovace spočívá v důrazu na analytickou část (tedy v důrazu na didakticky upravené prameny). Projekt předpokládá vytvoření širší skupiny institucí a odborníků, kteří by na projektu participovali.

Projekt v roce 2015 – plánované kroky a výstupy

KA01: Komunitní vzdělávání

pilotáž projektu, spolupráce s vybranými školami, výstupy v jednotlivých obcích

dopracování pilotní metodiky, nabídnutí formátu dalším školám.

Příprava druhého ročníku pilotáže

KA02: Rozvoj digitálních technologií ve výuce soudobých dějin

heuristika, studium odborné literatury, příprava sítě pilotujících učitelů

Tvorba metodik, pilotáž na ZŠ a SŠ

KA03: Rozvoj programu *Národní identity ve škole* a ostatních e-learningových programů

revize stávající podoby programu *Národní identity ve škole*: zpracování připomínek spolupracujících organizací, rozšíření programu

pilotní kurs pro učitele ZŠ

KA04: semináře pro učitele ve spolupráci s NIDV

Příprava metodických materiálů a pramenů pro potřeby semináře, organizace, PR, komunikace se školami a učiteli.

Průběžná realizace seminářů v krajských městech a evaluace výstupů.

KA05: Dějepisné sešity: historická dílna

Seminář pro učitele a veřejná diskuze, které vnesou téma dějepisných pramenů do veřejného prostoru a vytvoří předpoklady pro založení širšího týmu konzultantů. Studium zahraničních učebnic a dalších vzdělávacích pomůcek, nákup odborné literatury, vytváření konceptu dějepisného sešitu.

Interní odborný seminář, který se zaměří na detailní rozvržení konceptu učebnice a rozdělení konkrétních úkolů, pokračují rešerše a nákup zahraniční odborné literatury. Seminář ve spolupráci s vybranou univerzitou, zaměřený na studenty učitelství dějepisu.

Rešerše pramenů pro pilotní dějepisný sešit; vytvoření konceptuální šablony pro tematickou jednotku, grafické řešení, stáž na Georg Eckert Institutu v Braunschweigu

Pilotování sešitu na spolupracujících školách, implementace zpětné vazby; interní seminář; tvorba textů; výběr pramenů; konceptualizace grafického a mediálního řešení dějepisného sešitu.

IV. Připravované projekty

- Nacistický bezpečnostní aparát a SS v Protektorátu Čechy a Morava

V rámci výběrového řízení byli přijati Mgr. Jan Vajskebr a Mgr. Jan Zumr. Projekt je ve fázi dokončování finální podoby projektu

- Převzetí, upevnění a proměny panství KSČ v Československu 1945 – 1960, regionální komparace

Probíhá výběrové řízení.

- Vytváření databáze organizační struktury Ministerstva vnitra 1948-1989

Probíhá výběrové řízení.

PŘEHLED SCHVÁLENÝCH BADATELSKÝCH, DOKUMENTAČNÍCH A VZDĚLÁVACÍCH PROJEKTŮ PRO ROK 2015

Nově zařazené projekty

	Název	Vedoucí projektu	Realizace
1.	Obrana národa. Edice dokumentů	S. Kokoška	2015–2016
2.	Dějiny státobezpečnostních složek v letech 1945-1953	M. Bárta, J. Kalous	2015–2018
3.	Dokumentace událostí moderních českých dějiny (1939-1989) z perspektivy jednotlivých aktérů	J. Dvořák	2015–2017
4.	Komparace sociálních hnutí v roce 1968 u nás a v západní Evropě	M. Valenta	2015–2017
5.	Kurýři a převaděči v letech 1948-1955	L. Svoboda	2015–2018
6.	Opus Bonum	P. Placák	2015–2016
7.	Útěk z Leopoldova	J. Rokoský	2015-2016
8.	Živé pochodně. Sebeupálení jako forma politického protestu v sovětském bloku (1968-1989)	P. Blažek	2015-2017
9.	Dějepis pro 21. století – provoz	V. Ripka	2015
10.	Dějepis pro 21. století – vývoj nových forem	J. Pinkas	2015-2016

Pokračující projekty

	Název	Vedoucí projektu	Realizace
1.	Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989)	P. Anev	2008-2016
2.	Čechoslováci v Gulagu	A. Hradilek	2014–2016
3.	Československá justice v letech 1948-1989 a její role při trestněprávní perzekuci odpůrců režimu	J. Pažout	2014-2017
4.	Dokumentace popravených bývalých československých státních občanů ve věznicích v Berlíně - Plötzensee	P. Zeman	2013-2015
5.	Kolektivizace venkova v Polabí – prosazování, odpor, rezidua	J. Urban	2014-2016
6.	Korpus jazyka StB	T. Mašková	2014-2017
7.	Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1939-1989)	M. Doležalová	2009–2018

8.	Od eutanazie k vyhlazování židů	P. Zeman	2013-2016
9.	Protikomunistické letáky a tiskoviny v totalitním Československu 1948-1953	P. Mallota	2014-2017
10.	Protižidovská opatření na území Protektorátu Čechy a Morava a jejich realizace (1939-1942)	J. Machala	2011–2015
11.	Představitelé nacistického represivního aparátu Protektorátu Čechy a Morava	P. Kreisinger	2011–2015
12.	StB a Stasi, vztahy a spolupráce československých a východoněmeckých bezpečnostních orgánů v letech 1969 až 1989	T. Vilímek	2014-2016
13.	Šlechta v konfrontaci s totalitními režimy 20. století (1938-1989)	D. Jelínková	2011–2016
14.	Ukrajinská povstalecká armáda na území Československa	D. Svoboda	2012–2016
15.	Zánik agrární strany a pád československé demokracie	P. Anev	2013–2016
16.	Dokumentace popravených z politických důvodů 1948-1989	P. Mallota	2008–2015
17.	Film a dějiny totalitních režimů	P. Kopal	2010–2015
18.	Underground v regionech	L. Kudrna	2012–2016

2. EDIČNÍ A VÝSTAVNÍ ČINNOST, KOMUNIKAČNÍ PLATFORMY

Ediční činnost, příprava a vydávání periodických i neperiodických publikací, pořádání výstav, organizování seminářů, odborných konferencí a diskusí jsou úkoly Odboru edičního. Odbor ve spolupráci s redakčními radami dále uvedených periodik zajišťuje vydávání historické revue *Paměť a dějiny* (čtvrtletně) a odborného časopisu *Securitas Imperii* (dvakrát ročně).

V průběhu roku 2015 budeme u odborného časopisu *Securitas Imperii* vedeni snahou rozšířit jeho redakční radu o zahraniční odborníky, abychom byli schopni po úspěšném zařazení na seznam recenzovaných neimpaktovaných odborných periodik dosáhnout zařazení do mezinárodních databází odborných periodik (SCOPUS či ERIH).

Prioritou činnosti Odboru edičního v roce 2015 bude, stejně jako v roce 2014, snaha o získávání mimorozpočtových finančních prostředků formou spoluvydávání neperiodických publikací ve spolupráci s partnerskými institucemi i komerčními nakladateli, spolupořádání konferenčních akcí a výstavních projektů ve spolupráci s obdobně zaměřenými tuzemskými i zahraničními institucemi, místními samosprávami i subjekty neziskového sektoru.

Odbor bude dále pokračovat ve spolupráci s Českými centry v organizaci výstav v zahraničí a v organizaci putovních výstav na středních a základních školách.

V roce 2015 bude Odbor ediční pokračovat v přípravě vybraných publikací v podobě „elektronické knihy“ ve formátu EPUB a MOBI.

Ústav pro studium totalitních režimů se v roce 2015 zúčastní mezinárodního knižního veletrhu Svět knihy 2015.

2.1 PUBLIKAČNÍ ČINNOST

Počet a druh publikací ÚSTR navržených k realizaci v roce 2015

Publikace	Druh publikace	Periodicita	Počet
Periodické	Paměť a dějiny	4x	4
	Securitas Imperii	2x	2
Neperiodické	Slovníky		1
	Edice		2
	Monografie		2
	Monografie (překlady)		6
	Katalogy výstav		2
	Sborníky		4
	Učebnice, příručky		3

Ediční plán ÚSTR pro rok 2015 projednaný Ediční radou Ústavu pro studium totalitních režimů a schválený ředitelem ÚSTR je přílohou tohoto Plánu činnosti.

2.2 VÝSTAVNÍ ČINNOST

Nové výstavy

Název výstavy: War Story	
Spolupřadatel: Vojenský historický ústav Praha, Správa Pražského hradu	
Odborný garant: Jaroslav Čvančara	Koordinátor: Jan Vondryška, Michal Hroza
Místo konání: Národní památník na Vítkově, Praha	Termín: září 2015
Anotace výstavy: Výstavní projekt věnovaný kulatému výročí konce 2. světové války z pohledu amerických válečných fotografů.	

Název výstavy: Konec války v prostoru třetí pražské městské části	
Spolupřadatel: Vojenský historický ústav Praha, Městská část Praha 3	
Odborný garant: Jaroslav Čvančara	Koordinátor: Jan Vondryška
Místo konání: exteriérová výstava v ulicích Prahy 3	Termín: květen 2015
Anotace výstavy: Exteriérová výstava věnovaná dramatickým dějům konce 2. světové války v prostoru dnešní MČ Praha 3.	

Název výstavy: Konec války v prostoru čtvrté pražské městské části	
Spolupřadatel: Vojenský historický ústav Praha, Městská část Praha 4	
Odborný garant: Jaroslav Čvančara	Koordinátor: Jan Vondryška

Místo konání: exteriérová výstava v ulicích Prahy 3	Termín: květen 2015
Anotace výstavy: Exteriérová výstava věnovaná dramatickým dějům konce 2. světové války v prostoru dnešní MČ Praha 4.	

Název výstavy: Velehrad Vás volá	
Spolupořadatel: Římskokatolická farnost Velehrad	
Odborný garant: Stanislava Vodičková	Koordinátor: Jan Vondryška
Místo konání: Římskokatolická farnost Velehrad	Termín: červen 2015
Anotace výstavy: Výstava bude doprovodnou aktivitou stejnojmenné konference. Kromě příprav, vlastního průběhu a důsledků velehradské pouti v r. 1985 se zaměří na následný rozvoj petičních hnutí za náboženské svobody v 80. letech minulého století a na přeshraniční kontakty neveřejně působících křesťanů do Polska a Německa	

Název výstavy: „70“ Druhá světová válka objektivem českých fotografů	
Spolupořadatel: Vojenský historický ústav, Správa Pražského hradu	
Odborný garant: Jaroslav Čvančara	Koordinátor: Michal Hroza
Místo konání: Klášter sv. Jiří na Pražském hradě	Termín: duben-červenec 2015
Anotace výstavy: Výstava k 70. výročí konce 2. světové války mapuje sedm válečných let 1939 až 1945 prostřednictvím 70 fotografií pořízených českými fotografy na bojištích, v zázemí i v okupovaném protektorátu. Každý válečný rok bude zastoupen 10 fotografiemi, které přiblíží osudy českých vojáků i civilního obyvatelstva, do jejichž životů zasáhl největší konflikt	

lidských dějin. Expozice sestávající většinou z dosud nepublikovaných snímků bude doplněna řadou trojrozměrných exponátů.

Název výstavy:

Stálá expozice dějin Pomocných technických praporů

Spolupořadatel:

Město Brandýs nad Labem, PTP ČR – VTNP

Odborný garant:

Milan Bárta

Koordinátor:

Jan Vondryška, Michal Hroza

Místo konání:

1. poschodí zámku v Brandýse nad Labem

Termín:

průběžně během roku 2015

Anotace výstavy:

Expozice připomíná základní rámec fungování Pomocných technických praporů (PTP) z let 1950–1954 v rámci širšího historického kontextu. Představuje PTP nejen jako specifické vojenské útvary pro politicky nespolehlivé občany (služba beze zbraně), ale rovněž jako nástroj perzekuce komunistického režimu. Během roku bude v součinnosti s partnery pokračovat rekonstrukce stávající expozice.

Název výstavy:

Mene Tekel

Spolupořadatel:

Univerzita Karlova, Konfederace politických vězňů ČR, o. s. Umění bez bariér

Odborný garant:

Šárka Rámišová

Koordinátor:

Jan Vondryška

Místo konání:

Praha, kostel p. Marie Sněžné

Termín:

únor 2015

Anotace výstavy:

Výstavní projekt je součástí devátého ročníku mezinárodního festivalu proti totalitě. Ústav zde bude prezentován výstavou o postavení žen v normalizačním Československu.

Další výstavní projekty

Název výstavy: Králové Šumavy	
Spolupořadatel: Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Česká centra	
Odborný garant: Libor Svoboda	Koordinátor: Jan Vondryška
Místo konání: Česká centra	Termín: průběžně během roku 2015
Anotace výstavy: Výstavní projekt se věnuje osudům čs. občanů, kteří spolupracovali se zpravodajskými službami demokratických států a přecházeli na Šumavě v rámci plnění svých úkolů tzv. železnou oponu. Po únoru 1948 odcházeli do zahraničí lidé nespokojení s probíhajícími politickými změnami. Mnozí z nich se posléze rozhodli proti totalitnímu komunistickému režimu aktivně vystoupit. Podíleli se na zpravodajské činnosti pro západní zpravodajské služby (USA, Francie, Velká Británie), převáděli čs. občany, vytvářeli zpravodajské sítě apod. Ve spolupráci s Českými centry se předpokládá její další uvedení v zahraničí.	

Název výstavy: Ve znamení tří deklarací	
Spolupořadatel: MČ Praha 2, o.s. Post Bellum	
Odborný garant: Zdeněk Hazdra	Koordinátor: Jan Vondryška
Místo konání: celá ČR	Termín: průběžně během roku 2015
Anotace výstavy: Výstava připomíná výročí prohlášení loajality zástupců české šlechty k českému národu v letech 1938 a 1939.	

Název výstavy: Praha objektivem tajné policie	
Spolupořadatel: Ministerstvo zahraničních věcí ČR – Česká centra	
Odborný garant: Pavel Žáček	Koordinátor: Jan Vondryška
Místo konání: Česká centra	Termín: průběžně během roku 2015
Anotace výstavy: Výstava je věnována činnosti Správy sledování Státní bezpečnosti.	

PŘEHLED PLÁNOVANÝCH VÝSTAV V ROCE 2015

	Název	Garant	Realizace (místo)
1.	War Story	J. Vondryška, M. Hroza	květen 2015, Pražský hrad, Praha
2.	Konec války v prostoru třetí pražské městské části	J. Čvančara, J. Vondryška	květen 2015, Praha 3
3.	Konec války v prostoru čtvrté pražské městské části	J. Čvančara, J. Vondryška	květen 2015, Praha 3
4.	Velehrad Vás volá	S. Vodičková, J. Vondryška	červen 2015, Velehrad
5.	„70“ Druhá světová válka objektivem českých fotografů		
6.	Rekonstrukce stálé expozice dějin Pomocných technických praporů	M. Bárta, J. Vondryška, M. Hroza	průběžně během roku 2015, zámek Brandýs nad Labem
7.	Mene Tekel	Š. Rámišová, J. Vondryška	únor 2015, kostel p. Marie Sněžné, Praha
8.	Králové Šumavy	L. Svoboda, J. Vondryška	průběžně během roku 2015, Česká centra

9.	Ve znamení tří deklarací	Z. Hazdra, J. Vondryška	průběžně během roku 2015, ČR
10.	Praha objektivem tajné policie	P. Žáček, J. Vondryška	průběžně během roku 2015, Česká centra

2.3 KONFERENCE A SEMINÁŘE

Název konference: Nová „politika paměti“ v současném Rusku (dvoudenní mezinárodní konference)	
Spolupořadatel: EU – Russia CSF	
Odborný garant: Ondřej Matějka	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: Senát PČR	Termín: listopad 2015
Anotace konference: Mezinárodní konference se bude zabývat nakládáním s historií v současných politických kontextech v Rusku, zejména způsoby, jakými historie slouží aktuálním politickým zájmům.	

Název konference: Válečný rok 1945 (jednodenní mezinárodní konference)	
Spolupořadatel: Archiv bezpečnostních složek	
Odborný garant: Pavel Zeman	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: ÚSTR, Praha	Termín: říjen 2015
Anotace konference: Konference navazuje na akce k válečným rokům 1941–1944.	

Název konference: Velehrad vás volá (jednodenní konference)	
Spolupořadatel:	

Římskokatolická farnost Velehrad	
Odborný garant: Stanislava Vodičková	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: Velehrad	Termín: červen 2015
<p>Anotace konference:</p> <p>Mezinárodní konference <i>Velehrad Vás volá</i> bude uspořádána k výročí velehradské pouti v roce 1985. Cílem je zmapovat v širších souvislostech mezinárodních, zejména střeoevropských, vzestup hnutí věřících za náboženské a občanské svobody.</p>	

<p>Název konference:</p> <p>Život na hranicích 1945 - 1989 (jednodenní konference)</p>	
<p>Spolupřadatel:</p> <p>Technická univerzita Liberec</p>	
Odborný garant: Jaroslav Pažout	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: Technická univerzita Liberec	Termín: srpen 2015
<p>Anotace konference:</p> <p>25. ročník konference k česko-slovenským vztahům konaným v Liberci, konkrétně konference s názvem <i>Život na hranicích 1945-1989</i> v rámci pětiletého cyklu <i>Československo v letech 1945–1989</i>.</p>	

<p>Název kolokvia:</p> <p>Vězeňství ve střední Evropě 70. - 80. let 20. století (mezinárodní kolokvium)</p>	
<p>Spolupřadatel:</p> <p>Archiv bezpečnostních složek, ÚPN</p>	
Odborný garant: Jaroslav Pažout	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: ÚSTR, Praha	Termín: listopad 2015
<p>Anotace kolokvia:</p> <p>Téma v podstatě není zpracováno. Kolokvium má sloužit jako motivace a inspirace</p>	

k vědeckému zpracování důležitého tématu.

Název workshopu:

Politika dějin/paměti

Spolupořadatel:

ÚSD

Odborný garant:

Ondřej Matějka

Koordinátor:

Kamila Kožichová

Místo konání:

ÚSD, Praha

Termín:

podzim 2015

Anotace workshopu:

Navzdory tomu, že je v sousedních zemích politika paměti běžně předmětem odborné reflexe, v Česku se stále drží představa, že žádnou aktivní politiku paměti nemáme, což zjevně není pravda. Workshop má otevřít v Česku dosud málo reflektované téma politiky paměti.

Název konference:

Československo v letech 1962 - 1967

(dvoudenní konference)

Spolupořadatel:

Státní okresní archiv v Českých Budějovicích, Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích

Odborný garant:

Libor Svoboda

Koordinátor:

Kamila Kožichová

Místo konání:

Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích

Termín:

červen 2015

Anotace konference:

Konference má postihnout období 1962-1967 z různých úhlů a přispět k poznání života celé společnosti i jejích jednotlivých segmentů. Místo zde mají jak regionálně zaměřené příspěvky, tak studie o velkých celospolečenských tématech, jako je problematika Státní bezpečnosti, role KSČ či odborového hnutí v tehdejší společnosti či situace ve vědě, kultuře i sportu.

PŘEHLED KONFERENCÍ V ROCE 2015

	Název	Druh výstupu	Kompetent	Termín (místo)
1.	Nová „politika paměti“ v současném Rusku	mezinárodní konference	O. Matějka, K. Kožichová	listopad 2015, Senát PČR, Praha
2.	Válečný rok 1945	mezinárodní konference	P. Zeman K. Kožichová	říjen 2015, ÚSTR, Praha
3.	Velehrad vás volá	Konference	S. Vodičková, K. Kožichová	červen 2015, Velehrad
4.	Život na hranicích 1945 - 1989	Konference	J. Pažout, E. Kubátová	srpen 2015, TUL
5.	Československo v letech 1962 - 1967	Konference	L. Svoboda, K. Kožichová	červen 2015, JČM, České Budějovice
6.	Vězeňství ve střední Evropě 70.-80. let 20. století	mezinárodní kolokvium	J. Pažout, K. Kožichová	listopad 2015, ÚSTR
7.	Politika dějin/paměti	Workshop	O. Matějka, K. Kožichová	podzim 2015, ÚSD, Praha

Paměť národa

Odbor ediční (koordinátorem za ÚSTR je Michal Šmíd) bude ve spolupráci s Českým rozhlasem a občanským sdružením Post Bellum pokračovat v budování digitálního pamětnického archivu *Paměť národa*. Jde o rozsáhlý dlouhodobý projekt, který je svým rozsahem ojedinělý v evropském kontextu a který formou interaktivního serveru umožňuje badatelům i laické veřejnosti sdílet unikátní audio- a videozáznamy tisíců pamětníků z období druhé světové války a komunistické perzekuce.

Cílem projektu v roce 2015 je dále shromažďovat maximum výpovědí přímých svědků událostí 20. století z různých evropských zemí a nabízet tak možnost komparace mezi jednotlivými příběhy. Podpora Visegrádského fondu umožní další budování evropské sítě koordinátorů Paměti národa. V důsledku úspěšné žádosti v grantovém řízení dotačního programu EU – Evropa pro občany bude moci v roce 2015 pokračovat realizace rozsáhlého celoevropského projektu *Stežky ke svobodě*. Jeho cílem je zmapovat osudy lidí na obou stranách tzv. železné opony a rekonstruovat „stežky“, po kterých se občané z totalitních států pokoušeli překonat ostře střeženou hranici oddělující totalitní státy od svobodného světa.

Knihovna Jána Langoše

Knihovna Jána Langoše, která je součástí Odboru edičního, bude nadále zajišťovat pracovníkům Ústavu pro studium totalitních režimů, Archivu bezpečnostních složek i veřejnosti přístup k mezinárodním databázím knih, časopisů a článků a organizovat meziknihovní výpůjční službu. V rámci finančních možností bude dále rozšiřován fond knihovny.

Pravidelné semináře

Následující tematické okruhy vymezují pravidelně pořádané čtvrtletní semináře v budově Ústavu pro studium totalitních režimů.

Název semináře: Film a dějiny, totalita a propaganda	
Odborný garant: Petr Kopal	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: ÚSTR, Praha	Termín: leden–prosinec 2015
Anotace semináře: Cyklus filmových seminářů prezentujících díla českých dokumentaristů vztahující se k době nesvobody a období komunistické totalitní moci.	

Název semináře Češi a Slováci ve dvacátém století	
Odborný garant: Milan Bárta	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: ÚSTR, Praha	Termín: leden–prosinec 2015
Anotace semináře: Diskuse s pamětníky totalitních režimů minulého století, nové reflexe důležitých událostí a nové pohledy na významné osobnosti českých a slovenských dějin 20. století.	

Název semináře: Protikomunistický odboj	
Odborný garant: Libor Svoboda	Koordinátor: Kamila Kožichová
Místo konání: ÚSTR, Praha	Termín: leden–prosinec 2015
Anotace semináře Diskuse a semináře o osobnostech a aktivitách protikomunistického (třetího) odboje.	

Záznamy seminářů budou průběžně ve spolupráci s Odborem informatiky a digitalizace zveřejňovány na webové stránce Ústavu.

PŘEHLED PRAVIDELNÝCH SEMINÁŘŮ V ROCE 2015

	Název	Druh výstupu	Kompetent	Termín (místo)
1.	Film a dějiny, totalita a propaganda	seminář	P. Kopal K. Kožichová	leden–prosinec 2015 (Praha, ÚSTR)
2.	Češi a Slováci ve dvacátém století	seminář	M. Bárta K. Kožichová	leden–prosinec 2015 (Praha, ÚSTR)
3.	Protikomunistický odboj	seminář	L. Svoboda K. Kožichová	leden–prosinec 2015 (Praha, ÚSTR)

3. ZÁKON O ÚČASTNÍCÍCH ODBOJE A ODPORU PROTI KOMUNISMU

V roce 2014 proběhlo několik jednání s klíčovými partnery zasahujícími do agendy podle zákona č. 262/2011 Sb., o účastnících odboje a odporu proti komunismu, jako je Ministerstvo obrany, Archiv bezpečnostních složek a Národní archiv. Cílem bylo zvýšení efektivity – rychlosti bez ztráty kvality. Vzhledem k vysokému věku většiny žadatelů je rychlost vyřízení žádostí důležitá pro legitimitu celé agendy zákona o třetím odboji. Snaha zefektivnit vyřizování této agendy je stále důležitým úkolem Ústavu. V rámci plnění povinností vyplývajících z příslušných paragrafů zákona č. 262/2011 Sb. se proto bude Ústav v rámci svých kapacitních a odborných možností podílet i nadále na přípravě návrhů odborných stanovisek Archivu bezpečnostních složek.

Část B: Ekonomika, provoz a digitalizace

Úsek ekonomiky, provozu a informatiky (dále jen EPI) technicky a ekonomicky zabezpečuje činnost Ústavu a všech jeho zaměstnanců v intencích správného hospodáře. Těmito činnostmi se bude úsek zabývat i v roce 2015.

Dále úsek ekonomiky, provozu a informatiky digitalizuje dokumenty a vytváří evidenční databáze na základě digitalizovaných archiválií, což jsou činnosti, které budou v roce 2015 na základě chystaných organizačních změn v tomto úseku buď utlumeny (digitalizace), nebo zcela zastaveny (rozvoj evidencí).

Průřezové činnosti

Správa rozpočtu kapitoly 355 státního rozpočtu České republiky je klíčovým ekonomickým posláním EPI. Tato činnost se v jádru nebude v ničem odlišovat od každoročně prováděných činností vyplývajících nejen z Organizačního řádu Ústavu, ale zejména ze zákonných povinností svěřených Ústavu množstvím platných předpisů. Mezi tyto povinnosti patří zejména:

- návrh závěrečného účtu státního rozpočtu kapitoly 355 za rok 2014, který je každoročně projednáván Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky, a samozřejmě příprava ekonomických podkladů k výroční zprávě Ústavu, kterou projednává Senát Parlamentu České republiky;
- čerpání rozpočtu Ústavu v roce 2015 podle zákonných pravidel a v souladu s potřebami jednotlivých oddělení a zákonných povinností Ústavu, které je vždy doprovázeno také dílčími úpravami rozpočtu formou rozpočtových opatření a rezortních rozpočtových opatření;
- návrh rozpočtu kapitoly 355 na rok 2016 v součinnosti s Ministerstvem financí tak, aby mohl být představen v Poslanecké sněmovně a schválen jako součást vládního návrhu státního rozpočtu České republiky;
- poskytování součinnosti kontrolám a zajišťování výkaznictví pro státní orgány je nezbytnou činností zaručující transparentnost a ověřitelnost účetnictví, a tím i celého hospodaření obou organizačních složek státu nakládajících s prostředky kapitoly 355.

Do technického zabezpečení provozu v Ústavu patří veškeré ekonomické a technicko-provozní úkony nejrůznější materiální povahy, díky kterým může Ústav hospodárně vykonávat zákonné činnosti. Tato oblast zahrnuje správu budovy, správu vozového parku,

zajištění telekomunikačních prostředků, správa systémů požární a civilní ochrany, bezpečnosti a ochrany zdraví na pracovišti, údržba a zkvalitňování prostředků výpočetní techniky. V roce 2015 čeká EPI zejména:

- správa a rozvoj systémů a prostředků informačních a komunikačních technologií;
- dokumentace procesů a podmínek provozu informačních systémů;
- systematické zkvalitňování vnitřních administrativních procesů, včetně novel některých řádů.

V oblasti získávání a digitalizace převzatých dokumentů čeká EPI v roce 2015 zejména:

- novela pravidel pro proces digitalizace, kterou připraví Ústav ve spolupráci s Archivem, jejímž hlavním cílem bude posílení kontrolních prvků v celém procesu a jejich zapracování do rutinního provozu;
- vytvoření politiky získávání dokumentů tak, aby byla v souladu s přípravou a realizací badatelských a vzdělávacích projektů, a spolu s touto politikou samozřejmě i zajištění samotné digitalizace takto převzatých dokumentů.

Jednorázové akce

Kromě průřezových agend svěřených EPI budou realizovány i následující jednorázové akce, které odpovídají nejen očekávaným organizačním změnám v Ústavu, ale také potřebným opatřením směřujícím k vyšší účelnosti vynakládání veřejných prostředků.

Nejvýraznější změnou bude jistě provedení reorganizace podle již schváleného věcného záměru a chystaného nového Organizačního řádu. Odrazí se zejména v těchto aktivitách:

- převedení agendy digitalizace archiválií do Archivu bezpečnostních složek;
- zrušení stávající podoby rozvoje evidencí v Ústavu;
- vyjednání a nastavení nových smluvních vztahů mezi Ústavem a Archivem pro oblast informatiky a digitalizace po termínu reorganizace, tj. po 1. 4. 2015;
- sloučení odboru ekonomiky a provozu s odborem informatiky a digitalizace do jednoho odboru.

Pro potřeby badatelských, dokumentačních a vzdělávacích projektů realizovaných Ústavem bude zavedena nová knihovna digitálních médií. Půjde o specializovanou aplikaci, která se bude v podstatných rysech lišit od dosavadních způsobů ukládání elektronických souborů zejména co do potřeby týmové spolupráce, vytváření metadat a nakládání s autorskými právy.

Nová digitální knihovna

- bude sloužit pro řízenou správu všech digitálních médií vzniklých činností Ústavu;
- zahrne digitální kopie převzatých dokumentů, audio i video nahrávky, které jsou dnes ukládány nesystémově.

Součástí chystané reorganizace, jejíž podstatou je nové rozhraničení úkolů svěřených Ústavu a Archivu zákonem 181/2007, bude také předání správy a vývoje elektronického archivu a lustračního systému organizační složce Archiv bezpečnostních složek. Před předáním obou systémů musí EPI

- dokončit vývoj prohlížečky digitálních kopií v aplikaci Elektronický archiv;
- dokončit změny databázového prostředí (z aplikace LiveLink na běžný SQL server);
- připravit a provést migraci dat z dočasného úložiště X do aplikace Elektronický archiv;
- připravit pro protokolární předání lustrační systém, zejména zdokumentovat jeho strukturu.

V návaznosti na chystané zavedení projektového řízení v oblasti výzkumu a vzdělávacích projektů v Ústavu zajistí EPI

- změnu způsobu správy rozpočtových prostředků s ohledem na vedoucí projektu, a to zejména v oblasti schvalování operací a sledování čerpání rozpočtů projektů, které se projeví přenesením vybraných kompetencí z ředitele odboru na vedoucí oddělení;
- součinnost potřebnou pro podávání grantových žádostí, čerpání těchto grantů a závěrečné vyúčtování uzavíraných grantových projektů;
- vyúčtování, audit a uzavření projektu Dějepis 21. století financovaného z OPVK.

V rámci zvyšování hospodárnosti a účelnosti vynakládání veřejných prostředků bude novelizován hospodářský řád, který by měl zejména

- centralizovat nákup a agendu veřejných zakázek;
- zjednodušit pravidla oběhu dokumentů;
- připravit Ústav na přechod na elektronický oběh dokumentů.

Také vzhledem k podstatné legislativní změně v oblasti informační bezpečnosti bude novelizována bezpečnostní politika Ústavu, která přinese

- nastavení standardu podle zákona o informační bezpečnosti (zejména v IT);
- systematickou písemnou dokumentaci bezpečnostní politiky, která dnes Ústavu chybí.

Pro efektivnější odbavování požadavků na poskytnutí součinnosti, drobné změny či odstraňování závad zavede Ústav v jiných institucích prověřený nástroj jednotného zadávacího místa pro všechny uživatele (tzv. HelpDesk). Ten v první fázi vyjasní politiku podpory uživatelů ze strany IT a v druhé fázi pak zahrne do stejného systému podpory i požadavky v oblasti správy budovy.

Nejnáročnější akcí roku 2015 se stane rekonstrukce obvodového pláště sídla Ústavu, pokud se podaří tuto akci finančně zajistit. Provedení hotového záměru by přineslo změnu energetického štítku budovy z F na B, tedy zásadní energetickou úspornost provozu objektu Siwiewcova 2, a spolu s tím i výrazné zlepšení podmínek na pracovišti. Akce je nicméně podmíněna získáním potřebných zdrojů přesahujících 100 milionů Kč, kterými rozpočet kapitoly 355 na rok 2015 nedisponuje.

Posledním důležitým úkolem je vzhledem k záměru rekonstrukce pláště budovy sídla Ústavu právě zajištění financování nad rámec schváleného rozpočtu, a to nejen na tuto akci, ale i akce další, které se postupně vyprofilují v průběhu roku 2015 na základě plánu činnosti nebo vyvstanou jako nečekané rozpočtové situace (například předfinancování grantu EACEA Evropské komise).

Část C – Kancelář Ústavu

Kancelář Ústavu bude nadále poskytovat nezbytné administrativní zázemí vedoucím pracovníkům Ústavu a Radě Ústavu k zajištění zákonných povinností celého Ústavu.

Na základě nového organizačního uspořádání Ústavu bude Kancelář Ústavu zabezpečovat funkci sekretariátu nejen Rady Ústavu a ředitele Ústavu, jak tomu bylo doposud, ale nově i všech odborů Ústavu. Toto opatření má za cíl lépe koordinovat vedení spisové služby, zabezpečit zastupování při nepřítomnosti a sjednotit administrativní procesy napříč Ústavem.

V souvislosti s reorganizací plánovanou na počátek roku 2015 se bude Kancelář Ústavu podílet na zajištění veškerých souvisejících činností tak, aby byl smysl reorganizace naplněn.

Stejně jako v minulých letech bude Kancelář Ústavu organizačně zajišťovat činnost Vědecké rady Ústavu, kompletní personální agendu, právní služby a komunikaci mj. s partnerskými institucemi a médii, včetně obsahového zajištění webových stránek Ústavu. Dále bude Kancelář Ústavu pokračovat (společně s výzkumnými pracovníky Ústavu) v činnosti spojené s vyřizováním žádostí Etické komise České republiky pro ocenění účastníků odboje a odporu proti komunismu.

Kancelář Ústavu počítá s tím, že v roce 2015 dojde k dalšímu nárůstu agendy spojené se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím (v časové náročnosti vyřizování této agendy v roce 2014 došlo oproti předchozím rokům k nárůstu v řádu tisíců procent).

MEZINÁRODNÍ SPOLUPRÁCE

Na základě již uzavřených dohod bude Ústav dále rozvíjet spolupráci s partnerskými organizacemi, a to jak na bilaterální, tak na multilaterální úrovni. Spolupráce bude zahrnovat konference a výstavy s mezinárodním přesahem stejně jako společné výzkumné a vzdělávací projekty a vzájemnou výměnu zkušeností, informací či dokumentů.

Mezi klíčové mezinárodní aktivity v roce 2015 bude bezesporu patřit konference o využívání soudobých dějin v současném Rusku, mezinárodní kolokvium k vězeňství v 70. a 80. letech a dále také mezinárodní konference o připomínání doby nacismu, která bude načasována k výročí války.

Ústav bude rovněž navazovat nová partnerství, mezi něž je možné uvést např. nově vzniklý maďarský institut The Committee of National Remembrance Hungary. Za velmi významnou považujeme spolupráci s tradičními partnery IPN a ÚPN. V roce 2015 se budou realizovat společné ediční a konferenční projekty. Plánujeme také další spolupráci s německými institucemi jako je Hannah Arendt Institut nebo ZZF. V regionu lze dále zmínit konkrétní spolupráci s rakouským Ludwig Boltzmann Institutem. Příští rok se bude konat další společná konference, tentokrát se slovenskými partnery. V Polsku lze jako konkrétní příklad uvést podepsanou spolupráci s varšavskou institucí zabývající se zprostředkováváním novodobé historie široké veřejnosti „Dom spotkań z historią“ (Dům setkávání s historií) na vydání českého čísla jejich periodika „Karta“. Plánujeme také zahraniční spolupráce přesahující bezprostřední sousední země. Ve výhledu jsou účasti na konferenci v New Yorku, Paříži a další. V rámci spolupráce s ABS Ústav v roce 2014 dále rozvíjel spolupráci s ukrajinskými partnery. Situace přitom přinesla zcela nové možnosti spolupráce v důsledku politických změn na Ukrajině v loňském roce. Bude pokračovat spolupráce s U.S. Memorial Holocaust Museum ve Washingtonu, D.C., kde budeme dále naplňovat dohodu o digitalizaci archivních materiálů z naší strany a pokrytí nákladů na badatelské cesty našich historiků. V úvahu přichází výměna archiválií týkajících se československých dějin 20. století (1938/39–45 a 1948–1989) z amerických archivů. V neposlední řadě se pracovníci Ústavu budou průběžně účastnit vědeckých konferencí a dalších odborných akcí organizovaných partnerskými institucemi a organizacemi.

Revidovaný ediční plán ÚSTR pro rok 2015 (schválený Ediční radou ÚSTR dne 28.5. 2015)

Ústav pro studium totalitních režimů je na základě zákona 181/2007 Sb. O Ústavu pro studium totalitních režimů a o Archivu bezpečnostních složek a o změně některých zákonů ze dne 8. června 2007, Hlava II, §4, odstavec f) povinen poskytovat veřejnosti výsledky své činnosti, zejména zveřejňovat informace o době nesvobody, o období komunistické totalitní moci, o činech a osudech jednotlivců i formou vydávání a šíření publikací.

Ediční činnost, příprava a vydávání periodických i neperiodických publikací jsou dle Čl. 26 organizačního řádu Ústavu pro studium totalitních režimů úkoly oddělení publikací a nových médií Odboru produkčního ÚSTR a jeho činnost se řídí směrnicí ředitele Ústavu pro studium totalitních režimů O vydávání publikací a zřízení Ediční rady Ústavu pro studium totalitních režimů (č.j. UST-73/2011), která dále definuje zásady vydávání, spoluvydávání, výroby a distribuce publikací Ústavem pro studium totalitních režimů.

Vzhledem k potřebě dlouhodobého plánování ediční činnosti Ústavu pro studium totalitních režimů, které přispívá ke kvalitě jednotlivých vydávaných publikací, předkládáme Ediční radě k projednání tento revidovaný Ediční plán pro rok 2015.

1) Periodika:

1) Paměť a dějiny 1/2015

Vydáno: 10. dubna 2015

2) Paměť a dějiny 2/2015

Předpoklad vydání: červen 2015

3) Paměť a dějiny 3/2015

Předpoklad vydání: září 2015

4) Paměť a dějiny 4/2015

Předpoklad vydání: prosinec 2015

5) *Securitas Imperii 1/2015*

Předpoklad vydání: červen 2015

6) *Securitas Imperii 2/2015*

Předpoklad vydání: listopad 2015

2) Edice dokumentů

7) BLAŽEK, P.: Akce „Sever“

edice dokumentů - el. publikace

Navrhuje: OZTR

Projekt: Protikomunistický (třetí) odboj

Anotace: Hlavním tématem kritické edice archivních dokumentů bude jedna z největších celostátních akcí bezpečnostního aparátu komunistického režimu v Československu. V jejím rámci vybrané složky ministerstva vnitra od května 1981 do června 1984 sledovaly krizovou situaci v sousedním Polsku, monitorovaly činnost Nezávislého odborového svazu Solidarita a polských opozičních skupin, názory polských i domácích občanů a organizovaly řadu operací na podporu „marxisticko-leninských sil v Polsku“, včetně výjezdů značného množství tajných spolupracovníků StB do sousedního státu. Základem edice budou přepisy dokumentů uložených v Archivu bezpečnostních složek ve fondu A 36 (X. správa SNB).

Předpokládaný termín odevzdání: říjen 2014 (Publikace byla schválena v Edičním plánu pro rok 2012 a 2013.)

8) BORÁK, M.: Česká operace a její následky

edice dokumentů

Navrhuje: OZTR

Projekt: Čechoslováci v Gulagu

Anotace: Edice dokumentů Česká operace a její následky přinese na základě pramenů pocházejících především z činnosti ukrajinské NKVD svědectví o perzekuci československých občanů v letech 1937–1941 na Ukrajině. Publikace vznikne ve spolupráci ÚSTR/ABS a SBU Ukrajiny.

Předpokládaný termín odevzdání: květen 2015

9) VODIČKOVÁ, S.(ed.): *Ohlasy perzekuce katolické církve v Československu na vlnách Vatikánského rádia (1947–1961)*

edice dokumentů – el. publikace

Navrhuje: OZTR

Projekt: Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1939–1989)

Předpokládaný termín odevzdání: prosinec 2014

3) Monografie a kolektivní monografie

10) URBAN, J.: Bezpečnostní trojky a pětky

monografie

Navrhuje: OZTR

Projekt: Třídní justice a vězeňství

Anotace: Kniha se zaměří na období let 1949 - 1951, v němž pracovaly okresní bezpečnostní trojky (OB-3) a krajské bezpečnostní pětky (KB-5), řízené bezpečnostní komisí ÚV KSČ. Tyto sestavy čelných okresních a krajských funkcionářů, „předprojednávaly“ veškerou bezpečnostní a trestní agendu, která zasloužila pozornost „z politického hlediska“. Skrze ně fungovalo takřka perfektní propojení z okresů až na nejvyšší místa. Účast prokurátorů v OB-3 a KB-5 definitivně stvrzovala jejich roli coby nástroje tzv. kabinetní justice.

Termín odevzdání: prosinec 2014

11) ČVANČARA, J.: Pravomil Raichl

monografie

Navrhuje: OZTR

Projekt: Protikomunistický odboj

Anotace: Pravomil Raichl se narodil v roce 1921, vychován v duchu masarykovských tradic. Mravní postoje (někdy snad až horkokrevného) Pravomila Raichla mohou být pro mentalitu dnešního mladého člověka žijícího v současnosti, řídícím se převážně pragmatickou filozofií úspěchu, velmi vzdálené, až nepochopitelné. Jeho příběh je však nedílnou součástí moderní české historie a rozhodně je poučný. Jen těžko lze totiž v našich dějinách najít důslednějšího odpůrce obou totalitních režimů, jakým byl Raichl – jeden z nejopravdovějších českých vlastenců, voják, jenž je až do dnešních dnů některými obdivován, jinými zatracován.

Předpokládaný termín odevzdání: prosinec 2014

12) JINDRA, M.: Česká pravoslavná eparchie v letech 1938 – 1945

monografie

Navrhuje: OZTR

Projekt: Odboj a perzekuce křesťanů v době nacismu a komunismu (1939–1989)

Vydáno: 13. května 2015

13) POLÁK, F. (Hradilek, A. ed.): Sedm let v GULAGu

monografie

Navrhuje: OZTR

Projekt: Čechoslováci v GULAGu

Vydáno: 12. května 2015

14) MICHÁLKA, J.: Roky v pekle

monografie

Navrhuje: OE

Projekt: mimo projekty

Předpokládaný termín vydání: červen 2015

Rukopis bude vydán ve spolupráci s nakladatelstvím Volvox Globator.

15) PLACÁK, P.: Komunistické Československo jako fašistický stát

monografie

Navrhuje: OZTR

Projekt: mimo projekty

Předpokládaný termín vydání: prosinec 2015

Rukopis bude vydán ve spolupráci s nakladatelstvím Paseka.

16) MRŇKA, J.: Proměny každodennosti pohraničí českých zemí a

ustavování diktatury KSČ na příkladu okresů Šumperk a Zábřeh 1945–1960

monografie

Navrhuje: náměstek ÚSTR

Projekt: mimo projekty

Předpokládaný termín vydání: říjen 2015

4) Překlady

17) PAZDERKA, J. a kol.: *Invaze 1968. Ruský pohled* (překlad do polského jazyka)

kolektivní monografie

Autoři: Josef Pazderka, Daniel Povolný, Leonid Šinkarjov, Olga Pavlenková, Nikita Petrov, Dimitrij Běloševský, Petr Pithart, Tomáš Glanc, Elvíra Filipovičová

Navrhuje: IPN - OE

Rukopis bude vydán ve spolupráci s IPN.

(Publikace byla schválena v Edičním plánu pro rok 2013 a 2014.)

18) CENCKIEWICZ, S.: *Anna Solidarność. Zycie i dzialalność Anny Walentynowicz na tle epoki (1929-2010)*

monografie

Navrhuje: OE

Projekt: mimo projekty

Anotace: Životopisná kniha renomovaného polského historika o mimořádné osobnosti polského protikomunistického odporu – legendární představitele nezávislého odborového hnutí Solidarita. Životní příběh Anny Walentynowiczové se v knize prolíná se stěžejními událostmi tragického osudu Poláků ve 20. století. Autor přináší především zasvěcený vhled do dějin odborového hnutí Solidarita, ale současně představuje také meziválečné Polsko, protinacistický odboj a vzpouru proti komunismu, jednání u tzv. kulatého stolu v roce 1989 a následující období až po smolenskou tragédii, jejíž obětí se stala i Anna Walentynowiczová. Z hlediska poznání polské protikomunistické opozice sedmdesátých a osmdesátých let 20. století i celé novodobé historie Polska je *Anna Solidarność* nenahraditelná a atraktivní kniha pro odbornou i laickou veřejnost.

Rukopis bude vydán ve spolupráci s nakladatelstvím Volvox Globator.

19) SCHOLTEN, G.: *Mezi všemi tábory* (překlad z německého jazyka)

monografie

Navrhuje: OE

Projekt: mimo projekty

Rukopis bude vydán ve spolupráci s nakladatelstvím ARGO.

(Publikace byla schválena v Edičním plánu pro rok 2014.)

20) BLAŽEK, Petr: Ryszard Siwiec 1909-1968. IPN, Warszawa 2010, 223 s. + DVD (ISBN 978-83-7629-114-7)

Navrhuje: náměstek ÚSTR

Anotace: Výpravná publikace o Ryszardu Siwiewci v česko-anglické verzi.

Rukopis bude vydán ve spolupráci s IPN.

5) Kolektivní monografie

21) Československo v letech 1954 - 1962

Sborník z mez. konference

Navrhuje: OZTR - OE

Vydáno: 12. května 2015

22) Válečný rok 1944

Sborník z mez. konference

Navrhuje: OZTR - OE

Plánovaný rozsah: cca 300 tiskových stran

Anotace: Sborník odborných historických studií z konference věnované různým aspektům válečného roku 1944 v okupované Evropě a Protektorátu Čechy a Morava

Termín odevzdání: prosinec 2014

23) Činnost československých zpravodajských služeb v Rakousku v letech 1945 – 1989 I.,II.

Sborník z mez. konference

Navrhuje: OZTR - OE

Projekt: Vývoj státně bezpečnostních složek

Plánovaný rozsah: cca 300 tiskových stran

Rukopis bude vydán ve spolupráci s Ludwig Boltzmann Institut.

Termín odevzdání: duben 2015

(Publikace byla schválena v Edičním plánu pro rok 2013 a 2014.)

24) Připraven k práci a obraně vlasti!

Sborník z konference

Navrhuje: OZTR

Předpoklad vydání: září 2015

6) učebnice, příručky

25) KOL. AUT.: Antisemitismus v Československu

učebnice

Navrhuje: OZTR

Projekt: D21

Předpokládaný termín odevzdání: červen 2014

26) KOL. AUT.: Třetí odboj v Československu

učebnice

Navrhuje: OZTR

Projekt: D21

Předpokládaný termín odevzdání: prosinec 2014

27) 70. II. světová válka objektivem českých fotografů

katalog výstavy

Navrhuje: OE

Anotace: katalog výstavního projektu věnovaného kulatému výročí konce 2. světové války z pohledu českých válečných fotografů.

Vydáno: 27. dubna 2015

Katalog vyšel ve spolupráci s Vojenským historickým ústavem Praha.

28) War Story

katalog výstavy

Navrhuje: OE

Anotace: katalog výstavního projektu věnovaného kulatému výročí konce 2. světové války z pohledu amerických válečných fotografů.

Předpokládaný termín vydání: duben 2015

29) voláme na vlně 415 metrů. Praha 3 v Pražském povstání

katalog výstavy

Navrhuje: OE

Anotace: Katalog exteriérové výstavy v ulicích Prahy 3.

Vydáno: 5. května 2015

Katalog vyšel ve spolupráci s MČ Praha 3.

30) katalog publikací ÚSTR 2008 – 2015

Navrhuje: OE

Anotace: aktualizovaný katalog publikací pro prezentaci činnosti ÚSTR

Vydáno: 7. května 2015